

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЛЕСІ
УКРАЇНКИ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ ТА УПРАВЛІННЯ
КАФЕДРА ФІНАНСІВ

БЮДЖЕТНА СИСТЕМА

Практикум для здобувачів першого (бакалаврського) рівня освіти

Спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування
Освітньої програми Фінанси і кредит

*Не розповідайте мені про ваші цінності,
покажіть мені ваш бюджет,
і я сам розповім вам, які у вас цінності.
Джозеф Р. Байден*

Рекомендовано до друку науково-методичною радою
Волинського національного університету імені Лесі Українки
(протокол № 10 від 19 червня 2024 р.)

УДК 336.64
П-84

Рецензент: Мирослава КУЛИНИЧ – кандидат економічних наук,
доцент кафедри обліку та оподаткування Волинського національного
університету імені Лесі Українки

П -84

Проць В.І. Бюджетна система : практикум для здобувачів першого
(бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 072 Фінанси, банківська
справа, страхування та фондовий ринок ОП Фінанси і кредит. Луцьк:
Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2024. 60 с.

Навчально-методичне видання включає в себе питання для
обговорення, тести, практичні завдання. Рекомендовано для здобувачів
освіти першого (бакалаврського) рівня спеціальності 072 Фінанси, банківська
справа, страхування та фондовий ринок та інших економічних
спеціальностей закладів вищої освіти, аспірантів, слухачів курсів підвищення
кваліфікації.

УДК 336.64

© Проць В.І.

Волинський національний
університет імені Лесі Українки, 2024

Зміст

Вступ	4
Структура освітньої компоненти	6
<i>Змістовий модуль 1</i>	
Тема 1. Бюджета система України та бюджетний устрій	7
Тема 2. Бюджетних механізм та бюджетний процес	11
Тема 3. Бюджетна класифікація	14
Тема 4. Система доходів та видатків бюджетів	16
Тема 5. Міжбюджетні відносини та фінансове вирівнювання	21
Тема 6. Бюджетне фінансування	24
<i>Змістовий модуль 2</i>	
Тема 7. Загальні основи кошторисного фінансування	25
Тема 8. Фінансове забезпечення соціальних гарантій	30
Тема 9. Видатки на охорону здоров'я	30
Тема 10. Формування видатків на освіту та науку	37
Тема 11. Видатки бюджету на фізичний та духовний розвиток, розвиток економіки	44
Тема 12. Видатки бюджету на державне управління, національну оборону та правоохоронну діяльність	44
Тема 13. Бюджетний дефіцит та джерела його фінансування	47
Перелік питань для підготовки до іспиту	49
Словник термінів	50
Рекомендована література та інтернет-ресурси	57

Вступ

Освітня компонента Бюджетна система належить до переліку нормативних ОК циклу професійної підготовки бакалавра за освітньо-професійною програмою Фінанси і кредит та спрямована на формування у студентів системи компетентностей щодо функціонування бюджетної системи.

Методичні вказівки з освітнього компонента «Бюджетна система» розроблені у відповідності із силабусом для бакалаврського рівня спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування». Методичні вказівки містять навчально-методичне забезпечення, необхідне для опанування теоретичних основ і набуття необхідних практичних навичок функціонування бюджетної системи.

Структура методичних вказівок спрямована на досягнення основної мети практичних занять

Мета і завдання навчальної дисципліни. формування знань з організації та функціонування бюджетної системи і проведення бюджетної політики. Завданнями курсу є вивчення теоретичної надбудови бюджетної системи України, форм і методів використання бюджетних коштів та шляхи підвищення ефективності їх використання, з'ясування теоретичних основ формування і використання бюджетних коштів; вивчення структури та принципів побудови бюджетної системи, особливостей функціонування бюджетного механізму; виявлення форми і методи використання коштів бюджетних установ та визначення проблем формування і використання фінансових ресурсів Державного і місцевих бюджетів.

Пререквізити. До дисциплін, вивчення яких передуює дисципліні, належать: «Мікроекономіка», «Макроекономіка», «Фінанси».

Постреквізити. Вивчення курсу сприятиме кращому засвоєнню дисципліни «Бюджетний менеджмент».

У процесі вивчення освітнього компонента «Бюджетна система» студенти набудуть таких компетентностей:

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК02. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК06. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні

ЗК06. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні

ЗК07. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК08. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК09. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК10. Здатність працювати у команді.

ЗК11. Здатність спілкуватися з представниками інших професій груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

ЗК12 Здатність працювати автономно.

ЗК13. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного)

суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

Спеціальні (фахові) компетентності (СК)

СК02. Розуміння особливостей функціонування сучасних світових та національних фінансових систем та їх структури.

СК03. Здатність до діагностики стану фінансових систем (державні фінанси, у тому числі бюджетна та податкова системи, фінанси суб'єктів господарювання, фінанси домогосподарств, фінансові ринки, банківська система та страхування).

СК05. Здатність застосовувати знання законодавства у сфері монетарного, фіскального регулювання та регулювання фінансового ринку.

СК08. Здатність виконувати контрольні функції у сфері фінансів, банківської справи та страхування.

СК09. Здатність здійснювати ефективні комунікації.

Програмні результати

ПР02. Знати і розуміти теоретичні основи та принципи фінансової науки, особливості функціонування фінансових систем.

ПР04. Знати механізм функціонування державних фінансів, у т.ч. бюджетної та податкової систем, фінансів суб'єктів господарювання, фінансів домогосподарств, фінансових ринків, банківської системи та страхування.

ПР05. Володіти методичним інструментарієм діагностики стану фінансових систем (державні фінанси, у т.ч. бюджетна та податкова системи, фінанси суб'єктів господарювання, фінанси домогосподарств, фінансові ринки, банківська система та страхування).

ПР07. Розуміти принципи, методи та інструменти державного та ринкового регулювання діяльності в сфері фінансів, банківської справи та страхування.

ПР09. Формувати і аналізувати фінансову звітність та правильно інтерпретувати отриману інформацію.

ПР10. Ідентифікувати джерела та розуміти методологію визначення і методи отримання економічних даних, збирати та аналізувати необхідну фінансову інформацію, розраховувати показники, що характеризують стан фінансових систем.

ПР14. Вміти абстрактно мислити, застосовувати аналіз та синтез для виявлення ключових характеристик фінансових систем, а також особливостей поведінки їх суб'єктів.

ПР18. Демонструвати базові навички креативного та критичного мислення у дослідженнях та професійному спілкуванні.

ПР19. Виявляти навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань.

1. Структура освітнього компонента.
Денна форма навчання

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ.	Лабор.	Сам. роб.	Конс.	*Форма контролю / Бали
Змістовий модуль 1.							
Тема 1. Бюджета система України та бюджетний устрій	4	2	2				ПЗ / 2 бали
Тема 2. Бюджетних механізм та бюджетний процес	12	2	4	2	4		ПЗ / 2 бали
Тема 3. Бюджетна класифікація	14	2	4	2	4	2	ПЗ / 2 бали
Тема 4. Система доходів та видатків бюджетів	14	2	4	2	4	2	ПЗ / 2 бали
Тема 5. Міжбюджетні відносини та фінансове вирівнювання	10	2	2	2	4		ПЗ / 2 бали
Тема 6. Бюджетне фінансування	10	2	2	2	4		ПЗ / 2 бали
Разом за модулем 2	64	12	18	10	20	4	12 балів
Змістовий модуль 2							
Тема 7. Загальні основи кошторисного фінансування	12	2	2	2	5	1	ПЗ / 3 бали
Тема 8. Фінансове забезпечення соціальних гарантій	14	2	4	2	5	1	ПЗ / 3 бали
Тема 9. Видатки на охорону здоров'я	16	4	4	2	5	1	ПЗ / 3 бали
Тема 10. Формування видатків на освіту та науку	16	4	4	2	5	1	ПЗ / 3 бали
Тема 11. Видатки бюджету на фізичний та духовний розвиток, розвиток економіки	12	2	2	2	5	1	ПЗ / 3 бали
Тема 12. Видатки бюджету на державне управління, національну оборону та правоохоронну діяльність	6	2	2	2			ПЗ / 3 бали
Тема 13. Бюджетний дефіцит та джерела його фінансування	6	2	2		1		ПЗ / 3 бали
Разом за модулем 3	86	18	20	12	31	5	18 балів
Конспект/реферати							10 бали
Види підсумкових робіт	60						
Модульна контрольна робота 1	МКР / 30 балів						
Модульна контрольна робота 2	МКР / 30 балів						
Всього годин / Балів	150	30	38	22	51	9	100

*Форма контролю: ПЗ – практичні заняття, МКР – модульна контрольна робота.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1.

ТЕМА 1. БЮДЖЕТНА СИСТЕМА УКРАЇНИ ТА ЇЇ БЮДЖЕТНИЙ УСТРІЙ

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №1

Мета: закріплення теоретичного матеріалу, формування розуміння сутності та структури бюджетної системи та визначенні принципів її функціонування

Методичні рекомендації до проведення практичного заняття

Перевірка засвоєння матеріалу шляхом опитування (експрес-опитування).

Виконання тестових завдань.

Питання для обговорення:

- 1.1. Становлення та розвиток бюджетних відносин в Україні
- 1.2. Бюджетний устрій та структура бюджетної системи України
- 1.3. Сутність, функції та призначення бюджету
- 1.4. Принципи бюджетної системи України

Тестові завдання

1. Бюджетна система – це:

1. сукупність сфер бюджетних відносин, які виділяються внаслідок існування відзнак у методах формування та використання бюджетних ресурсів;

2. сукупність державного та місцевих бюджетів, побудована з урахуванням економічних відносин, державного та адміністративно-територіального устроїв та врегульована нормами права;

3. сукупність форм та методів утворення, розподілу та використання бюджетних ресурсів;

4. сукупність методів використання бюджетних ресурсів;

5. немає правильної відповіді.

2. Видатки бюджету – це:

1. видатки місцевого бюджету, кошти на погашення основної суми боргу, капітальні вкладення, внески АРК та органів місцевого самоврядування у статутні фонди суб'єктів підприємництва;

2. напрями витрачання фінансових ресурсів за функціями;

3. кошти, спрямовані на здійснення програм та заходів, передбачених відповідним бюджетом, за винятком коштів на погашення основної суми боргу та повернення надміру сплачених до бюджету сум;

4. загальна сума боргових зобов'язань держави з повернення отриманих та непогашених кредитів;

5. кошти, що спрямовуються на погашення боргу, надання кредитів з бюджету, розміщення бюджетних коштів на депозитах.

3. За Бюджетним кодексом України бюджет – це:

1. баланс доходів та видатків держави чи відповідної адміністративно-територіальної одиниці.

2. розпис доходів і видатків держави, закладу, сім'ї чи окремої особи на певний період (рік, місяць, тиждень);

3. план формування та використання фінансових ресурсів для забезпечення завдань і функцій, які здійснюються органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим та органами місцевого самоврядування протягом бюджетного періоду;

4. упорядкована і скоординована програма фінансового планування і управління;

5. кошторис доходів та витрат бюджетної установи.

4. Вкажіть дату прийняття діючого Бюджетного кодексу України:

1. 28 квітня 1996 р.;

2. 28 вересня 2001 р.;

3. 21 червня 2001 р.;

4. 10 липня 2010 р.;

5. 25 вересня 2010 р.

5. Яким принципом побудови бюджетної системи визначено, що до складу бюджетів підлягають включення всі надходження бюджетів та витрат бюджетів, що здійснюються відповідно до нормативно-правових актів органів державного управління?

1. повноти;

2. справедливості і неупередженості;

3. субсидіарності;

4. збалансованості;

5. цільового використання бюджетних коштів.

6. Зведений бюджет - це:

1. сукупність місцевих бюджетів в Україні;

2. сума показників бюджетів, що використовується для аналізу та прогнозування економічного та соціального розвитку держави;

3. сума показників бюджетів відповідного адміністративно-територіального утворення та нижчого рівня;

4. сума показників бюджетів відповідного адміністративно-територіального управління та вищого рівня;

5. немає правильної відповіді.

7. Принцип “збалансованості” при побудові бюджетної системи України передбачає, що:

1. повноваження на здійснення витрат бюджету повинні відповідати обсягу надходжень до бюджету на відповідний бюджетний період;
2. державний бюджет не може прийматись з дефіцитом без визначення джерел його покриття;
3. місцеві бюджети не можуть прийматись з дефіцитом без визначення джерел його покриття;
4. жоден бюджет не може бути затверджений з дефіцитом;
5. немає правильної відповіді.

8. Відповідно до Бюджетного кодексу, бюджетами місцевого самоврядування визнаються лише:

1. бюджети територіальних громад сіл, селищ, міст та їх об'єднань;
2. бюджет АР Крим, обласні, районні, районів у містах;
3. відповіді а) і б);
4. бюджети м.Києва та м.Севастополя;
5. немає правильної відповіді.

9. Яким принципом побудови бюджетної системи визначено, що при складанні та виконанні бюджету усі учасники мають прагнути досягнення цілей, запланованих на основі національної системи цінностей?

1. повноти;
2. справедливості і неупередженості;
3. субсидіарності;
4. збалансованості;
5. цільового використання бюджетних коштів.:

10. У чому полягає суть принципу єдності:

1. самостійності бюджетів, яка забезпечується закріпленням за ними відповідних джерел доходів, правом відповідних органів державної влади, органів влади АР Крим та органів місцевого самоврядування на визначення напрямків використання коштів відповідно до законодавства України,;

2. справедливості і неупередженості розподілу суспільного багатства між громадянами і територіальними громадами.

3. розподілі видатків між державним бюджетом та місцевими бюджетами, а також між місцевими бюджетами та ґрунтується на максимально можливому наближенні надання суспільних послуг до їх безпосереднього споживача.

4. повноваження на здійснення витрат бюджету мають відповідати обсягу надходжень бюджету на відповідний бюджетний період

5. немає правильної відповіді.

11. Згідно Бюджетного кодексу Закон України про Державний бюджету повинен бути прийнятий:

1. до 1 грудня;
2. до 15 грудня;
3. до 30 грудня;
4. до 1 січня;
5. до 31 грудня.

12. Зведений бюджет України включає показники:

1. Державного бюджету України;
2. зведених бюджетів областей, бюджетів міст Києва та Севастополя;
3. зведеного бюджету АР Крим;
4. зведених бюджетів районів;
5. правильні відповіді 1,2,3.

13. Зведений бюджет АР Крим включає показники:

1. бюджету АР Крим;
2. зведених бюджетів районів АР Крим;
3. бюджетів міст республіканського значення;
4. бюджету міста Севастополя;
5. правильні відповіді 1,2,3,4.

14. Зведений бюджет області включає показники:

1. обласного бюджету;
2. районних бюджетів;
3. зведених бюджетів районів;
4. бюджетів міст обласного значення цієї області;
5. правильні відповіді 1,3,4.

15. Фінансовий норматив бюджетної забезпеченості – це:

1. гарантований державою в межах наявних бюджетних ресурсів рівень фінансового забезпечення повноважень Ради Міністрів АР Крим, місцевих державних адміністрацій та виконавчих органів місцевого самоврядування, що використовується для визначення обсягу міжбюджетних трансфертів;

2. рівень податкоспроможності адміністративно-територіальної одиниці у порівнянні з аналогічним середнім показником по Україні у розрахунку на одного мешканця;

3. коефіцієнт, які затверджуються Кабінетом Міністрів України для коригування фінансових нормативів бюджетної забезпеченості та враховують відмінності у вартості надання соціальних послуг;

4. коефіцієнт, які затверджуються Кабінетом Міністрів України для коригування рівня соціально-економічного розвитку регіону;

5. немає правильної відповіді.

ТЕМА 2. БЮДЖЕТНИЙ МЕХАНІЗМ ТА БЮДЖЕТНИЙ ПРОЦЕС

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 2.

Мета: закріплення теоретичного матеріалу щодо формування бюджетного механізму та етапів бюджетного процесу

Методичні рекомендації до проведення практичного заняття
Перевірка засвоєння матеріалу шляхом опитування (експрес-опитування).

Виконання тестових завдань.

Питання для обговорення:

- 2.1. Бюджетний механізм
- 2.2. Нормативно-правове забезпечення функціонування бюджету
- 2.3. Бюджетна планування
- 2.4. Бюджетне прогнозування, його основні методи
- 2.5. Середньострокове бюджетна планування
- 2.6. Бюджетний процес
- 2.7. Основні напрями бюджетної політики на 2019 - 2021 роки

Тестові завдання

1. Бюджетний процес включає наступні стадії:
 1. складання та розгляд проекту бюджету;
 2. складання та контроль бюджету;
 3. розгляд, прийняття, виконання бюджету;
 4. складання, розгляду, затвердження, виконання бюджетів, звітування про їх виконання, контроль за дотримання бюджетного законодавства;
 5. немає правильної відповіді.

2. Вкажіть дату початку бюджетного періоду в Україні:
 1. 1 квітня;
 2. 31 грудня;
 3. 15 вересня;
 4. 1 січня;
 5. 2 січня.

3. Комплекс спеціально розроблених і законодавчо закріплених у державі форм і методів створення й використання фінансових ресурсів для регулювання економічних і соціальних процесів - це:
 1. бюджетна політика;
 2. бюджетна система;
 3. бюджетний механізм;
 4. бюджетне управління;

5. бюджетний контроль.
4. Який документ визнає пріоритети бюджетної політики України:
 1. Закон України про Державний бюджет України;
 2. програма діяльності Кабінету Міністрів України, Бюджетна декларація;
 3. рішення місцевої ради про затвердження бюджету на наступний бюджетний рік;
 4. Бюджетний кодекс.
 5. немає правильної відповіді

5. Розподіл видатків між державним бюджетом та місцевими бюджетами, а також між місцевими бюджетами що ґрунтується на максимально можливому наближенні надання суспільних послуг до їх безпосереднього споживача визначається принципом побудови бюджетної системи:

1. самостійності;
2. справедливості і неупередженості;
3. субсидіарності;
4. збалансованості;
5. єдності.

6. Регламентований бюджетним законодавством процес складання, розгляду, затвердження, виконання бюджетів та звітування про їх виконання – це

1. бюджетний запит;
2. бюджетний процес;
3. бюджетне призначення;
4. управління бюджетними коштами;
5. немає правильної відповіді.

7. Проект Основних напрямів бюджетної політики на наступний бюджетний період містить положення щодо:

1. основних прогнозних макропоказників економічного і соціального розвитку України (із зазначенням показників номінального і реального обсягу валового внутрішнього продукту, індексів споживчих цін та цін виробників, офіційного обмінного курсу гривні у середньому а рік та на кінець року, рівня безробіття);

2. основних завдань бюджетної політики, (граничного обсягу дефіциту (профіциту) державного бюджету, частки прогнозного річного обсягу ВВП що перерозподіляється через зведений бюджет України, граничного обсягу державного боргу, встановлення розміру мінімальної заробітної плати, прожиткового мінімуму та рівня його забезпечення);

3. пріоритетних завдань бюджетної політики органів місцевого самоврядування;

4. реалізації пріоритетних регіональних (цільових) програм;
5. правильні відповіді 1, 2.
8. Міністерство фінансів України подає проект Державного бюджету України на розгляд Кабінету Міністрів України:
 1. до 1 вересня;
 2. до 15 вересня;
 3. до 1 серпня;
 4. до 1 червня.
9. Місцеві бюджети затверджуються:
 1. Міністерством фінансів України;
 2. головами виконавчих органів відповідних рад;
 3. рішеннями відповідних рад;
 4. немає правильної відповіді.
10. Бюджетний процес — це:
 1. діяльність, пов'язана зі складанням, розглядом, затвердженням бюджетів;
 2. організація і принципи побудови бюджетної системи, її структури, взаємозв'язок між окремими ланками бюджетної системи;
 3. процес формування та використання фінансових ресурсів для забезпечення завдань і функцій, які здійснюються органами державної влади, органами влади ЛР Крим та органами місцевого самоврядування протягом бюджетного періоду;
 4. регламентована нормами права діяльність, пов'язана зі складанням, розглядом, затвердженням бюджетів, їх виконання, розглядом звітів про виконання бюджетів, що формують бюджетну систему України.
11. Бюджетний процес за структурою поділяється:
 1. на управління бюджетним процесом, облік виконання бюджету, контроль за виконанням бюджету;
 2. бюджетне планування (складання, розгляд, затвердження), виконання бюджету;
 3. складання проекту бюджету, розгляд та ухвалення закону про бюджет на наступний бюджетний період, виконання бюджету, підготовка та розгляд звіту про виконання бюджету;
 4. інше.
12. Ведення бухгалтерського обліку надходжень державного та місцевих бюджетів, складання та ведення фінансової та бюджетної звітності здійснюється:
 1. Міністерством освіти України
 2. Державною казначейською службою України
 3. Адміністрацією президента України
 4. Органами місцевого самоврядування

13. У яких документах зазначаються пріоритети бюджетної політики на місцевому рівні:

1. Закон України про Державний бюджет України
2. Програма діяльності Кабінету Міністрів України
3. Основні напрямки бюджетної політики відповідного органу місцевого самоврядування на наступний бюджетний рік
4. Пояснювальна записка бюджету відповідного органу місцевого самоврядування на наступний бюджетний рік
5. Стратегія розвитку регіону

14. Вкажіть документ, який визнає основні напрями бюджетної політики України:

1. Закон України про Державний бюджет України на поточний рік
2. Постанова Верховної ради про Основні напрямки бюджетної політики, Бюджетна декларація
3. Рішення місцевої ради про затвердження бюджету на наступний бюджетний рік
4. Програма діяльності Кабінету Міністрів України

ТЕМА 3. БЮДЖЕТНА КЛАСИФІКАЦІЯ

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №3

Мета: вивчення нормативно-правових документів застосування бюджетної класифікації

Методичні рекомендації до проведення практичного заняття
Перевірка засвоєння матеріалу шляхом опитування (експрес-опитування).

Виконання тестових завдань.

Питання для обговорення:

- 3.1. Сутність та значення бюджетної класифікації
- 3.2. Класифікація доходів бюджету
- 3.3. Бюджетна класифікація видатків бюджету
- 3.4. Бюджетна класифікація фінансування бюджету та державного боргу

Тестові завдання

1. Що включає бюджетна класифікація:

1. класифікацію доходів бюджету; видатків бюджету, фінансування бюджету, боргу;

2. класифікацію податкових надходжень; поточних та капітальних видатків; класифікацію трансфертів;
3. класифікацію неподаткових надходжень, програмну класифікацію видатків, класифікацію боргу;
4. класифікацію фінансування бюджету, програмну класифікацію, відомчу класифікацію;
5. класифікацію неподаткових надходжень, програмну класифікацію видатків, відомчу класифікацію, класифікацію боргу.

2. Які податки належать до підгрупи “Податки на доходи, податки на прибуток, податки на збільшення ринкової вартості”:

1. податок на прибуток, податок на доходи фізичних осіб;
2. плата за землю, податок з власників транспортних засобів, податок на прибуток;
3. податок на додану вартість, місцеві податки та збори;
4. акцизний податок, єдиний податок, податок на додану вартість;
5. податок з власників транспортних засобів, податок на доходи фізичних осіб.

3. Вкажіть підгрупи неподаткових надходжень:

1. власні надходження бюджетних установ, податки на власність, місцеві податки та збори;
2. власні надходження бюджетних установ; доходи від власності та підприємницької діяльності; надходження коштів від Державного фонду дорогоцінних металів; адміністративні збори і платежі, доходи від некомерційного та побічного продажу;
3. надходження від штрафів та фінансових санкцій, доходи від власності та підприємницької діяльності; доходи від операцій з капіталом;
4. плата за землю; доходи від операцій з капіталом, офіційні трансферти;
5. надходження коштів від Державного фонду дорогоцінних металів, адміністративні збори і платежі, податок на доходи фізичних осіб.

4. Які податки належать до підгрупи “Внутрішні податки на товари та послуги”:

1. податок на прибуток, податок на доходи фізичних осіб;
2. плата за землю, податок з власників транспортних засобів, податок на прибуток;
3. податок на додану вартість, місцеві податки та збори;
4. акцизний податок, податок на додану вартість;
5. податок з власників транспортних засобів, податок на доходи фізичних осіб.

5. Групування доходів, видатків, фінансування бюджету та боргу за однорідними ознаками – це:

1. бюджетна політика;
2. бюджетна класифікація;
3. бюджетна система;
4. бюджетний устрій;
5. бюджетний процес.

6. За економічною класифікацією видатки групуються за:

1. ознакою головного розпорядника бюджетних коштів;
2. функціями, з виконанням яких пов'язані видатки;
3. економічною характеристикою операцій, при проведенні яких здійснюються ці видатки;
4. бюджетними програмами;
5. немає правильної відповіді.

ТЕМА 4. СИСТЕМА ДОХОДІВ ТА ВИДАТКІВ БЮДЖЕТІВ

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 4-5

Мета: провести аналіз структура доходів та видатків місцевих бюджетів України за останні три роки

Методичні рекомендації до проведення практичного заняття

Перевірка засвоєння матеріалу шляхом опитування (експрес-опитування).

Виконання практичних завдань.

Питання для обговорення:

- 4.1. Система розмежування доходів бюджетів
 - 4.1.1. Структура та склад доходів Державного бюджету
 - 4.1.2. Склад доходів місцевих бюджетів
- 4.2. Система розмежування видатків бюджетів
 - 4.2.1. Склад видатків Державного бюджету
 - 4.2.2. Система розмежування та критерії видатків місцевих бюджетів
- 4.3. Склад доходів та видатків бюджет розвитку місцевих бюджетів
- 4.4. Цільові бюджетні фонди органів державної влади

Практичне завдання:

Задача 1. За рік до міського бюджету надійшло:

- власні надходження бюджетних установ – 1350 тис. грн.;
- стабілізаційна дотація – 2800 тис. грн.;

- базова дотація – 9800 тис. грн.;
- цільові та добровільні внески підприємств, установ й організацій до фонду охорони навколишнього природного середовища – 550 тис. грн.;
- місцеві податки і збори – 5570 тис. грн.;
- штрафні санкції за порушення законодавства про патентування – 90 тис. грн.;
- надходження до цільових фондів – 180 тис. грн.;
- адміністративні штрафи – 1050 тис. грн.;
- повернення кредитів, наданих з місцевих бюджетів індивідуальним сільським забудовникам – 4400 тис. грн.;
- концесійні платежі щодо об'єктів комунальної власності – 25 тис. грн.;
- плата за надані в оренду водні об'єкти – 900 тис. грн.;
- кошти від реалізації безхазяйного майна – 3150 тис. грн.

Визначити обсяг доходів загального та спеціального фондів міського бюджету.

Задача 2. Визначити загальний обсяг витрат бюджету розвитку м. Луцька у 2024 р. за наступними даними:

- придбання автомобілів швидкої медичної допомоги – 5400 тис. грн.;
- внески органів місцевого самоврядування до статутного капіталу суб'єктів господарювання – 10140 тис. грн.;
- обслуговування зовнішнього боргу – 11900 тис. грн.
- погашення місцевого боргу – 20700 тис. грн.;
- придбання шкільних автобусів – 5490 тис. грн.;
- виплата заробітної плати працівників закладу освіти – 2300 тис. грн.
- компенсаційні виплати за пільговий проїзд окремих категорій громадян – 2960 тис. грн.;
- капітальні трансферти іншим місцевим бюджетам – 1740 тис. грн.
- додаткові виплати населенню на покриття витрат з оплати житлово-комунальних послуг – 7980 тис. грн.

Задача 3. За рік до міського бюджету надійшло:

- адміністративні штрафи – 7100 тис. грн.;
- плата за державну реєстрацію – 630 тис. грн.;
- податок на прибуток підприємств комунальної власності – 14700 тис. грн.;
- плата за надані в оренду ставки – 500 тис. грн.;
- концесійні платежі щодо об'єктів комунальної власності – 19000 тис. грн.;

- рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів – 440 тис. грн.;
- податок на доходи фізичних осіб – 7 462,5 тис. грн.;
- штрафні санкції за порушення законодавства про патентування – 560 тис. грн.;
- податок на прибуток – 4900 тис. грн.

Обчислити суму доходів загального та спеціального фонду бюджету

Тестові завдання

1. Які виділяють видатки місцевих бюджетів за соціально-економічним змістом?
 - а) поточні
 - б) видатки у сферу виробництва
 - в) видатки на соціальний захист
 - г) капітальні

2. Які видатки пов'язані з розширеним відтворенням і спрямовуються на фінансування інвестиційної та інноваційної діяльності?
 - а) поточні
 - б) капітальні
 - в) видатки на управління
 - г) видатки на економічну діяльність

3. Які видатки можуть здійснюватися з усіх місцевих бюджетів?
 - а) на місцеві програми розвитку житлово-комунального господарства та місцеву пожежну охорону
 - б) державні культурно-освітні та театральні-видовищні програми
 - в) регіональні програми розвитку та підтримки комунальних закладів освіти
 - г) регіональні програми розвитку та підтримки комунальних закладів охорони здоров'я

4. До капітальних видатків бюджету розвитку належать:
 - а) будівництво та розвиток мережі метрополітенів
 - б) збереження та розвиток історико-культурних місць України та заповідників
 - в) придбання автомобілів швидкої медичної допомоги
 - г) всі відповіді вірні

5. До якої класифікації належать видатки за ознакою головного розпорядника бюджетних коштів?
 - а) за відомчою класифікацією
 - б) за економічною класифікацією
 - в) за програмною

г) за функціональною класифікацією

6. На основі якого принципу здійснюється розмежування видатків між місцевими бюджетами?

- а) субсидіарності
- б) повноти
- в) плановості
- г) ефективності

7. Які з наведених видатків здійснюються з бюджету АР Крим та обласних бюджетів?

- а) державні програми підтримки будівництва (реконструкції) житла для окремих категорій громадян
- б) місцеві програми
- в) управління
- г) дошкільну освіту

8. З якого бюджету фінансуються програми підтримки кінематографії та засобів масової інформації?

- а) обласного бюджету
- б) бюджетів сільських, селищних, міських територіальних громад
- в) державного бюджету
- г) усіх місцевих бюджетів

Практичне завдання

За результатами вивчення теми здобувач повинен набути вміння: розуміти процес виконання місцевих бюджетів за видатками;

1. Ознайомитись із звітами про виконання місцевих бюджетів України
2. Визначити проблеми та шляхи вирішення
3. Використовуючи дані бюджетної звітності ТГ Волинської області провести аналіз видатків бюджетів територіальних громад
4. Визначити проблеми та шляхи вирішення
5. Провести аналіз бюджету розвитку місцевих бюджетів

Інформація на сайтах:

Мініфіну, ДКСУ, Департамент фінансів Волинської ОДА

Таблиця 4.1.

Аналіз структури доходів місцевих бюджетів (%)

Показник	2021 р.	2022	2023			Зміна структури, %
Власні та закріплені доходи місцевих бюджетів, у т.ч.:						
– податкові						
– неподаткові						
– доходи від операцій з капіталом						
– цільові фонди						
Міжбюджетні трансферти						
Усього	100	100	100	100	100	

Таблиця 4.5

*Структура доходів місцевих бюджетів України за 202_ рік
(на прикладі ТГ Волинської області)*

Показник					
Податок на доходи фізичних осіб					
Акцизний податок					
Місцеві податки та збори в т.ч.					
– податок на нерухоме майно					
– єдиний податок					
– плата за землю					
– Інші надходження					
Всього доходів					

Таблиця 4.5

*Структура видатків місцевих бюджетів України за 2021-2024 рік
(на прикладі ТГ Волинської області)*

Показник					
–					
–					
–					
–					

Інформація на сайтах: Мініфіну, ДКСУ, Департамент фінансів Волинської ОДА

ТЕМА 5. МІЖБЮДЖЕТНІ ВІДНОСИНИ ТА ФІНАНСОВЕ ВИРІВНЮВАННЯ В УКРАЇНІ

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 7

Мета: закріплення теоретичного матеріалу з основ міжбюджетного регулювання, формування розуміння сутності міжбюджетних трансфертів та методикою розрахунку трансфертів

Здобувач набуває вміння щодо розуміння необхідності здійснення фінансового вирівнювання; цілі, інструменти, методи бюджетного регулювання; формулювати шляхи підвищення результативності фінансового вирівнювання

Методичні рекомендації до проведення практичного заняття
Виконання практичних завдань.

Питання для обговорення:

1. Бюджетна децентралізація
2. Сутність та види міжбюджетних трансфертів
3. Теоретичні основи класифікації міжбюджетні трансфертів
4. Методика розрахунку вирівнювальних трансфертів в Україні.
Порядок розрахунку обсягу міжбюджетних трансфертів (базової та реверсної дотацій)

1. На прикладі бюджетів Волинської області провести розрахунок базової та реверсної дотації для бюджетів ТГ та обласного бюджетів

Тестові завдання

1. Передумовами становлення міжбюджетних відносин в Україні є:
 - а) історичні;
 - б) суспільно-правові;
 - в) економічні;
 - г) історичні, суспільно-правові, економічні.

2. Економічні передумови розвитку міжбюджетних відносин передбачають:
 - а) необхідність проведення всебічного зміцнення дохідної бази та розширення переліку власних доходів місцевих бюджетів;
 - б) потребу у проведенні обґрунтування доцільності використання бюджетних та податкових преференцій;
 - в) можливість використання досвіду міжбюджетних відносин у період економічних реформ;
 - г) необхідність проведення всебічного зміцнення дохідної бази та розширення переліку власних доходів місцевих бюджетів, потреба у

проведенні обґрунтування доцільності використання бюджетних та податкових преференцій, можливість використання досвіду міжбюджетних відносин у період економічних реформ.

3. Горизонтальне вирівнювання податкоспроможності обласних бюджетів, бюджетів міст обласного значення, районів і об'єднаних територіальних громад, що створюються згідно із законом та перспективним планом формування територій громад, здійснюється з урахуванням таких параметрів

- а) кількість населення;
- б) надходження податку на доходи фізичних осіб за останній звітний бюджетний період;
- в) індекс податкоспроможності відповідного бюджету;
- г) кількість населення, надходження податку на доходи фізичних осіб за останній звітний бюджетний період, індекс податкоспроможності відповідного бюджету.

4. Які є методи бюджетного регулювання:

- а) балансовий;
- б) відсоткових відрахувань від загальнодержавних податків і доходів;
- в) встановлення надбавок до загальнодержавних податків;
- г) надання фінансової допомоги бюджетам у формі позик?

5. Формула розподілу обсягу міжбюджетних трансфертів між державним бюджетом і місцевими бюджетами враховує:

- а) показники витрат;
- б) загальний обсяг ресурсів бюджету;
- в) розрахунок прогнозного обсягу доходів місцевих бюджетів;
- г) індекс відносної податкоспроможності адміністративно-територіальної одиниці.

6. Яке з перелічених визначень розкриває зміст міжбюджетних відносин:

- а) сукупність трансфертів, що надаються місцевим бюджетам протягом року;
- б) відносини між державою, АР Крим і місцевим самоврядуванням щодо забезпечення відповідних бюджетів необхідними фінансовими ресурсами;
- в) відносини між органами місцевого самоврядування, метою яких є збалансування місцевих бюджетів;
- г) відносини між державою і місцевими органами влади щодо формування доходів відповідних бюджетів.

7. Міжбюджетні трансферти відповідно до Бюджетного кодексу України поділяються на такі види:

- а) базова дотація;
- б) субвенції;
- в) реверсна дотація;

г) усі відповіді правильні.

8. Базова дотація – це:

- а) трансферт, що надається з державного бюджету місцевим бюджетам для горизонтального вирівнювання податкоспроможності територій;
- б) кошти, що передаються до державного бюджету з місцевих бюджетів для горизонтального вирівнювання податкоспроможності територій;
- в) трансферти для використання на певну мету в порядку, визначеному органом, який прийняв рішення про надання;
- г) немає правильної відповіді.

9. Яке визначення субвенції є правильним:

- а) трансферт, що надається з державного бюджету місцевим бюджетам для горизонтального вирівнювання податкоспроможності територій;
- б) кошти, що передаються до державного бюджету з місцевих бюджетів для горизонтального вирівнювання податкоспроможності територій;
- в) трансферти для використання на певну мету в порядку, визначеному органом, який прийняв рішення про надання;
- г) немає правильної відповіді.

10. Бюджетний кодекс України визначає поняття «реверсна дотація» як:

- а) трансферт, що надається з державного бюджету місцевим бюджетам для горизонтального вирівнювання податкоспроможності територій;
- б) кошти, що передаються до державного бюджету з місцевих бюджетів для горизонтального вирівнювання податкоспроможності територій;
- в) трансферти для використання на певну мету в порядку, визначеному органом, який прийняв рішення про надання;
- г) немає правильної відповіді.

11. Трансферт, який надається з державного бюджету місцевим бюджетам для горизонтального вирівнювання податкоспроможності територій, – це:

- а) базова дотація;
- б) субвенція;
- в) реверсна дотація;
- г) немає правильної відповіді.

ТЕМА 6. БЮДЖЕТНЕ ФІНАНСУВАННЯ

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 8

Мета: закріплення теоретичного матеріалу з основ бюджетного фінансування, формування розуміння методів та форм бюджетного фінансування

Здобувач набуває вміння щодо розуміння сутності та принципів та методів бюджетного фінансування

Методичні рекомендації до проведення практичного заняття
Виконання практичних завдань.

Питання для обговорення:

- 6.1. Сутність та принципи бюджетного фінансування
- 6.2. Форми бюджетного фінансування
- 6.3. Методи бюджетного фінансування
- 6.4. Суб'єкти та порядок бюджетного фінансування

Завдання

Ознайомитися із нормативно-правовою базою щодо визначення суб'єктів та етапів бюджетного фінансування (Бюджетний кодекс, нормативні документи Мінфіну)

НАВЧАЛЬНИЙ МОДУЛЬ 2. ВИДАТКИ БЮДЖЕТУ

ТЕМА 7. ЗАГАЛЬНІ ОСНОВИ КОШТОРИСНОГО ФІНАНСУВАННЯ

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 9

Мета: закріплення теоретичного матеріалу з основ кошторисного фінансування, організації складання кошторису бюджетної установи

Питання для обговорення

- 7.1. Сутність та види кошторисного фінансування
- 7.2. Зміст основних кодів видатків кошторису бюджетної установи
- 7.3. Організація складання кошторису бюджетної установи
- 7.4. Порядок визначення посадового окладу працівників бюджетних установ

Методичні рекомендації до проведення практичного заняття

Тестові завдання

1. Вкажіть, які документи використовують для фінансування бюджетних закладів:
 1. кошторис, лімітна довідка про бюджетні асигнування на рік; типовий штатний розпис; тарифікаційний список;
 2. статут установи, рішення про місцевий бюджет;
 3. трудовий договір, економічна класифікація видатків;
 4. програмна класифікація видатків;
 5. програма соціально-економічного розвитку регіону.

2. Вкажіть, на основі чого здійснюється фінансування органів управління:
 1. кошторису на базі штатного розпису;
 2. за заявкою на фінансування;
 3. балансу;
 4. у фіксованій сумі;
 5. немає правильної відповіді.

3. Що визначається у тарифікаційному списку:
 1. структура і чисельність посад за кожним найменуванням у конкретних підрозділах і в цілому по установі;
 2. помісячний ліміт коштів;
 3. кількість посад, список працівників та їх оклади;
 4. розміри доплат;
 5. немає правильної відповіді.

4. Який вид кошторису складають для кожної бюджетної установи:

1. індивідуальний;
2. зведений;
3. видатків на централізовані заходи;
4. загальний;
5. інформаційний.

5. Сукупність заходів спрямованих на досягнення єдиної мети, завдання та очікуваного результату, визначення та реалізацію яких здійснює розпорядник бюджетних коштів відповідно до покладених на нього функцій:

1. бюджетні асигнування;
2. прибуток підприємства;
3. кредити банку;
4. бюджетна програма;
5. бюджетний запит.

6. Вкажіть, на основі чого визначаються розміри посадових окладів працівникам бюджетних установ:

1. коефіцієнтів з оплати праці працівників установ, закладів та організацій окремих галузей бюджетної сфери, а також визначених доплат, надбавок, премій та матеріальної допомоги;
2. відповідно до розміру мінімальної заробітної плати встановленої Законом України Про Державний бюджет на відповідний рік;
3. на основі Єдиної тарифної сітки розрядів і коефіцієнтів з оплати праці працівників установ, закладів та організацій окремих галузей бюджетної сфери;
4. відповідно до розміру прожиткового мінімуму встановленого Законом України Про Державний бюджет на відповідний рік та доплат і надбавок;
5. немає правильної відповіді.

7. За яким кодом економічної класифікації видатків бюджетної установи в її кошторисі плануються видатки на оплату праці:

1. 2110;
2. 2120;
3. 2230;
4. 2240;
5. 2250.

8. За яким кодом економічної класифікації видатків бюджетної установи в її кошторисі плануються видатки на оплату комунальних послуг:

1. 2230;
2. 2240;
3. 2250;

4. 2260;
5. 2270.

9. За яким кодом економічної класифікації видатків бюджетної установи в її кошторисі плануються кошти на відрядження:

1. 2220;
2. 2230;
3. 2240;
4. 2250;
5. 2270.

10. За яким кодом економічної класифікації видатків бюджетної установи в її кошторисі плануються видатки на “Придбання обладнання і предметів довгострокового користування”:

1. 2240;
2. 2250;
3. 2270;
4. 3110;
5. 3130.

11. За яким кодом економічної класифікації видатків бюджетної установи в її кошторисі плануються видатки “Придбання товарів та послуг”:

1. 2110;
2. 2120;
3. 2230;
4. 2240;
5. 2250.

12. За яким кодом економічної класифікації видатків бюджетної установи в її кошторисі плануються видатки “Нарахування на заробітну плату”:

1. 2110;
2. 2120;
3. 2230;
4. 2250;
5. 3000.

13. За яким кодом економічної класифікації видатків бюджетної установи в її кошторисі плануються видатки на оплату транспортних послуг, зв'язку, оренда:

1. 2110;
2. 2210;
3. 2230;
4. 2250;
5. 3000.

Виконання практичних завдань.

Задача 1. Розрахувати видатки сільради і рознести їх за відповідними кодами:

Папки – 40 штук

Ручки - 10 штук

Папір – 18 пачок

Віник – 1 штука

Відро пластмасове – 2 штуки

Електричні лампочки – 20 штук

Ліміт на телефонні розмови (85 грн. міські розмови і 90 грн. міжміські розмови); є один телефон.

Один раз протягом року проводиться дезинфекція приміщень – 120 грн.

Один раз на рік треба перевезти 15 тонн вугілля (перевезення однієї тонни вугілля - 9 грн.)

Витрати на поточний ремонт будівлі сільради – 400 грн. за рік.

Задача 2. Розрахувати видатки ПТУ і рознести їх за кодами:

Папір – 20 пачок

Ручки - 50 штук

Віник – 10 штук

Відро металеве – 3 штуки

Електричні лампочки – 200 штук

Оренда приміщення спортзалу на 10 місяців площею 1000 кв. м (1 кв. м - 9,5 грн. за місяць)

5 телефонів, місячний ліміт на телефонні розмови - 85 грн. міські розмови і 90 грн. міжміські розмови (на кожен телефон)

Видатки на ремонт принтера – 300 грн. на рік

Два рази протягом року проводиться дезинфекція приміщень – по 220 грн.

Два рази на рік треба перевезти обмундирування і м'який інвентар (за один раз - 200 грн.)

Задача 3. Розрахувати видатки школи і рознести їх за кодами:

Папір – 16 пачок

Папки - 60

Ручки - 30 штук

Віник – 4 штуки

Відро пластмасове – 4 штуки

Електричні лампочки – 40 штук

Оренда приміщення спортзалу на 9 місяців площею 1000 кв. м (1 кв. м - 300 грн. за місяць)

3 телефони, місячний ліміт 300 грн.

Два рази протягом року проводиться дезинфекція приміщень – по 2000 грн.

Один раз на рік треба перевезти книги і м'який інвентар (2000 грн.)
Представницькі витрати на проведення обласної олімпіади з історії – 5000 грн.

Поточний ремонт будівлі школи – 5000 грн.

Задача 4. Розрахувати видатки бібліотеки і рознести їх за кодами:

Папір –9 пачок

Ручки - 20 штук

Віник –2 штуки

Відро пластмасове – 2 штуки

Електричні лампочки – 20 штук

Оренда приміщення в сільраді на 12 місяців для книгосховища площею 50 кв. м (1 кв. м -9,5 грн. за місяць)

1 телефон, місячний ліміт на телефонні розмови - 45 грн. місцеві розмови і 80 грн. міжміські розмови

Два рази протягом року проводиться дезінфекція приміщень – по 2000 грн.

Два рази на рік треба перевезти книги (500 грн. за один раз)

Видатки на ремонт ксерокса – 100 грн. на рік

Поточний ремонт будівлі бібліотеки – 300 грн.

Задача 5. Розрахувати видатки відділення фінансової інспекції по коду 2250, якщо відомі наступні дані: за попередній рік працівники направлялися у відрядження:

- по району – 50 разів
- на один день до Луцька – 40 разів
- на два дні до Львова – 25 разів
- на три дні до Києва – 8 разів.

Нормативи добових і за проживання – відповідно до існуючих норм.
Проїзд автобусом чи поїздом – відповідно до цін на квитки на день виконання задачі.

ТЕМА 8. ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНИХ ГАРАНТІЙ НАСЕЛЕННЯ

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 10

Мета: закріплення теоретичного матеріалу з основ фінансового забезпечення соціальних гарантій, визначення їх розмірів та джерел фінансування

Методичні рекомендації до проведення практичного заняття
Виконання практичних завдань.

Питання для обговорення

- 8.1. Сутність та необхідність системи соціального захисту
- 8.2. Складові системи соціального захисту населення
- 8.3. Джерела фінансування соціальних гарантій
- 8.4. Види та розміри соціальних виплат (мінімальна заробітна плата; мінімальна пенсія; неоподатковуваний мінімум доходів громадян; розмір державної соціальної допомоги).

Завдання

1. Провести аналіз використання коштів з державного бюджету на соціальний захист та соціальне забезпечення за видами соціальних гарантій
2. Порівняти розміри соціальних гарантій в Україні із країнами ЄС
3. Провести аналіз динаміки розмірів соціальних виплат за останні три роки (відповідно до ЗУ Про Державний бюджет)

ТЕМА 9. ВИДАТКИ БЮДЖЕТИ НА ОХОРОНУ ЗДОРОВ'Я

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 11

Мета: закріплення теоретичного матеріалу з основ фінансування закладів охорони здоров'я та ознайомлення основними підходами щодо реформування їх фінансового забезпечення

Методичні рекомендації до проведення практичного заняття
Виконання практичних завдань.

Питання для обговорення

- 9.1. Загальні основи фінансування медичних послуг
- 9.2. Нормативи для визначення кількості лікарських посад закладів охорони здоров'я
- 9.3. Розрахунки за основними кодами індивідуальних кошторисів закладів охорони здоров'я (КЕКВ 2110, 2220, 2230)
- 9.4. Напрямки реформування системи охорони здоров'я

1. Вкажіть, з якого показника встановлюються норми витрат на харчування і медикаменти у лікарні:

1. лікарської посади;
2. одиниці медичного персоналу;
3. ліжка;
4. ліжко-дня;
5. немає правильної відповіді.

2. Які основні сітьові показники враховуються при визначенні витрат на утримання установ охорони здоров'я, є такі:

1. кількість лікарняних ліжок, кількість ставок, кількість лікарських відвідувань (поліклінік), кількість ліжко-днів;

2. кількість хворих, прогноз соціально-економічного розвитку регіону;
3. прогноз демографічних показників;
4. чисельність населення відповідної території;
5. кількість виліковуваних хворих, кількість ліжко-днів.

Задання для лабораторної роботи

1. Провести аналіз структури та дослідити динамку фінансування охорони здоров'я у 2023-2024 рр.
2. Розв'язування задач

Таблиця 9.1

**Показники фінансування охорони здоров'я з державного бюджету
України у 2023-2024 рр.**

Найменування згідно з відомчою і програмною класифікаціями видатків та кредитування державного бюджету	2024 р., млн грн	2023 р., млн грн	Темпи зростання/зниження, %
Міністерство охорони здоров'я України	198 959,4	176 325,7	12,8
<i>Апарат Міністерства охорони здоров'я України</i>	<i>39 844,6</i>	<i>33 295,2</i>	<i>19,7</i>
Керівництво та управління у сфері охорони здоров'я	161,5	115,6	39,7
Наукова і науково-технічна діяльність у сфері охорони здоров'я	175,1	173,1	1,2
Громадське здоров'я та заходи боротьби з епідеміями	4925,7	3798,6	29,7
Медична допомога та соціальна реабілітація військовослужбовців у Клінічній лікарні «Феофанія»	200,0		
Підготовка і підвищення кваліфікації кадрів у сфері охорони здоров'я, підготовка наукових та науково-педагогічних кадрів закладами фахової передвищої та вищої освіти, підвищення кваліфікації кадрів науковими установами	6825,1	7601,3	-10,2
Загальнодержавні заклади та заходи у сфері медичної освіти	139,0	138,4	0,5
Спеціалізована медична допомога, що надається загальнодержавними закладами охорони здоров'я	2137,8	2053,8	4,1
Спеціалізована медична допомога, що надається закладами охорони здоров'я наукових установ та закладів вищої освіти	3540,3	2453,7	44,3
Медична допомога, що надається санаторно-курортними закладами	785,4	730,7	7,5
Спеціалізована медична допомога, що надається в амбулаторних умовах закладами охорони здоров'я наукових установ та закладів вищої освіти, а також загальнодержавними закладами охорони здоров'я	373,5	318,5	17,3
Організація і регулювання діяльності установ та окремі заходи в системі охорони здоров'я	1666,9	589,0	183,0
Забезпечення медичних заходів окремих державних програм та комплексних заходів програмного характеру	12 106,0	10 008,1	21,0
Функціонування Національної наукової медичної бібліотеки, збереження та популяризація історії медицини	58,0	50,0	16,0
Пілотний проєкт щодо зубопротезування окремих категорій осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України	749,4		
Поліпшення охорони здоров'я на службі у людей	1714,8	2177,7	-21,3
Відновлення і розвиток стійкої національної моделі медичної галузі України	2828,7	532,0	431,7
Будівництво та модернізація закладів охорони здоров'я	1457,6	1347,0	8,2
<i>Державна служба України з лікарських засобів та контролю за наркотиками</i>	<i>181,6</i>	<i>101,7</i>	<i>78,6</i>
Керівництво та управління у сфері лікарських засобів та контролю за наркотиками	181,6	101,7	78,6
<i>Національна служба здоров'я України</i>	<i>158 933,1</i>	<i>142 928,8</i>	<i>11,2</i>
Керівництво та управління у сфері державних фінансових гарантій медичного обслуговування населення	181,0	180,6	0,2
Реалізація програми державних гарантій медичного обслуговування населення	158 752,2	142 748,2	11,2
Міністерство охорони здоров'я України (загальнодержавні видатки та кредитування)	2771,2	2034,5	36,2

Міністерство охорони здоров'я України (загальнодержавні видатки та кредитування)	2771,2	2034,5	36,2
Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення підтримки окремих закладів та заходів у системі охорони здоров'я	1734,0	1571,1	10,4
Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на облаштування безпечних умов у закладах охорони здоров'я	1000,0		
Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на реформування регіональних систем охорони здоров'я для здійснення заходів з виконання реконструкції та розвитку спільного з Міжнародним банком проекту «Поліпшення охорони здоров'я на службі у людей»	37,2	463,6	-92,0
Усього	201 730,6	178 360,2	13,1

Задачі

Задача 1. Визначити середньорічну кількість ліжок, кількість ліжко-днів, загальну потребу району у ліжковому фонді. Визначити витрати на опалення, поточний ремонт обладнання, інвентар, поточний ремонт будівель. Розрахувати видатки кошторису. Провести аналіз складу і структури видатків на утримання лікарні

Вихідні дані:

Показники (за станом на 1.01)	Варіанти	
	Лікарня №1	Лікарня №2
Кількість ліжок на 1.01	125	130
Заплановано ввести ліжок 1.03	+23	+25
Середньорічна кількість ліжок	$144,2 = 125 * 2 + 148 * 10 / 12$	
Кількість днів використання ліжок в році	268	277
Ліжко-дні	$144,2 * 268 = 38636,7$	
Середня тривалість перебування хворого на стаціонарі: днів	17	20
Оборот ліжка використання \ тривалість	$15,8 = 268 / 17$	
Чисельність населення району, осіб	200000	150000
Процент госпіталізації	15	18
Потреба % госп*числ. Насел \ оборот*100	$1898 = 15 * 200000 / 15,8 * 100$	
Кількість посад медперсоналу на 1.01	95	100
Запланований приріст посад медперсоналу з 1.03	9	II
Середньорічна кількість медперсоналу	$95 * 2 + 104 * 10 / 12 = 102,5$	
Об'єм приміщень за зовнішнім обміром, м. куб.	8700	9200
Балансова вартість обладнання та інвентаря, тис. грн.	58750	69350

Розрахунок за кодами

2100	Лікарня №1	Лікарня №2
2110 ФОП =102,5 *7723*12 =		
2120 ФОП *22%		
2200		
2210 МШП з таблиці		
2220 Медикаменти 20,15 грн *		
ліжко-дні		
2230 Харчування 15,5 грн *		
ліжко-дні з		
2240 Оплата послуг 27000,5		
2250 Відрядження 15 000 грн		
2270 Оплата комун послуг		
71 , 72 , 73 ,74, 75		
3000		
3130 25000 грн		
Всього		

Для розрахунку видатків кошторису необхідно врахувати:

Середня ставка заробітної плати на посаду лікаря на місяць становить 15723 грн.

Видатки на харчування на 1 ліжко-день становлять 55,5 грн.

Видатки на медикаменти на 1 ліжко-день становлять 50,15 грн.

Приміщення лікарень опалюється вугіллям, ціна якого за 1 т дорівнює 10000 грн.

Перевідний коефіцієнт по вугіллю встановлений на рівні 0,76.

Видатки на поточний ремонт будівель становлять 27 тис. грн. 50 коп.

Видатки на канцелярські приладдя, освітлення, прання білизни встановлені в таких розмірах:

по лікарні № 1 - 45 тис. грн.;

по лікарні № 2 - 67 тис. грн.

Ліміт видатків на відрядження встановлений для всіх лікарень у сумі 15 тис. грн. на місяць.

У поточному році передбачається придбати інвентар та обладнання, в тому числі:

Інвентар та обладнання	Лікарня № 1			Лікарня № 2		
	кількість	ціна, грн.	сума, тис. грн.	кількість	ціна, грн.	сума, тис. грн.
Бідони молочні	17	100		18	100	
Гумбочки	34	260		30	260	
Крісла-каталки	4	320		6	320	
Шафа для білизни	8	450		9	450	
Дивани жорсткі	9	600		10	600	
Всього						

Для розрахунку видатків на придбання м'якого інвентарю використовуються такі дані:

М'якни інвентар	Лікарня № 1			Лікарня №2		
	кількість	ціна, грн.	сума, тис. грн.	кількість	ціна, грн.	сума, тис. грн.
Підодіяльники	39	70		41	70	
Наволочки	28	40		32	40	
Рушники	43	30		45	30	
Халати шерстяні	45	170		47	170	
Одіяла теплі	25	240		26	240	

Видатки на капітальний ремонт згідно з дефектними актами становлять:

по лікарні № 1 - 25 тис. грн.;

по лікарні № 2 - 36 тис. грн.

Задача 2. Скласти кошториси лікарень, використовуючи дані нижче-наведених таблиць. Проаналізувати склад і структуру видатків на утримання лікарень.

Вихідні дані: Лікарні не мають права на розширення штатів до рівня минулого року, оскільки передбаченого зростання контингентів у плановому році не буде.

Середня ставка заробітної плати працівника на місяць, розрахована на підставі тарифікаційного списку, має становити по групі лікарів - 7350 грн.; по групі середнього медичного персоналу - 4950 грн.; по групі молодшого медичного персоналу - 3840 грн.; по групі адміністративно-господарського персоналу - 3010 грн.

Розрахунок фонду зарплати

	Лікарня №1			Лікарня №2			з/п
	Середнє число за станом на рік	Середня ставка на місяць	Фонд з/п на рік	Середнє число за станом на рік	Середня ставка на місяць	Фонд на рік	
Лікарі	26	18350		200	18350		
СМП	49	15950		110	15950		
ММП	35	10840		90	10840		
АГП	58	4010		95	4010		
Всього							

У зв'язку зі збереженням оперативіо-мережєвих показників лікарень на рівні поточного року видатки на електроенергію в плановому році не мають перевищувати рівня, врахованого у кошторисі поточного року.

У плановому році працівники лікарень отримають від районної державної адміністрації житлові будинки, що в 2 рази зменшують видатки

порівняно з поточним роком за оплатою безкоштовно наданих квартир і комунальних послуг.

тис. грн.

Показники	Розраховано лікарнею №1	Розраховано лікарнею №2
Опалення	370	375
Освітлення	150	155
Видатки по оплаті комунальних послуг		
Безкоштовне надання квартир і комунальних послуг	270	275
Заробітна плата нештатного персоналу	110	115
Всього		
Кількість ліжок у лікарнях	80	90
Кількість днів функціонування ліжка на рік	330	335

Видатки на харчування на 1 ліжко-день становлять 48,5 грн.

Видатки на медикаменти на 1 ліжко-день становлять 77,15 грн.

У список обладнання, інвентарю, які необхідно придбати, вміщено:
по лікарні № 1-15 столів для їдальні за ціною 430 грн. за шт.; 2 килими за ціною 750 грн. за шт.;

по лікарні № 2-2 операційних столи за ціною 3150 грн. за шт.; 17 ліжок за ціною 1120 грн. за шт.

Кожна лікарня передбачає у плановому році придбати м'який інвентар на 25000 грн.

ТЕМА 10. ФОРМУВАННЯ ВИДАТКІВ НА ОСВІТУ ТА НАУКУ

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 12

Мета: вивчення та закріплення теоретичних та практичних основ фінансування освіти в Україні

Методичні рекомендації до проведення практичного заняття

Виконання практичних завдань.

Питання для обговорення:

10.1. Система освіти в Україні та джерела її фінансування

10.2. Основні сітьові показники для розрахунку витрат

10.3. Особливості розрахунку фонду оплати праці педагогічним працівникам витрат закладів загальної середньої освіти

10.4. Фінансування вищої освіти та професійно-технічних закладів

10.5. Фінансування бюджетних наукових установ

Тестові завдання

1. Посадовий оклад педагогічних працівників залежить від:
 1. кваліфікаційного рівня працівника та тарифного розряду;
 2. кількості дітей в класі;
 3. плану асигнувань;
 4. лімітної довідки;
 5. кількості годин навчального навантаження на один клас;

2. Заробітна плата педагогічних працівників залежить від:
 1. кількості годин навчального навантаження;
 2. плану асигнувань;
 3. лімітної довідки;
 4. розмірів надбавок та доплат;
 5. 1, 4.

3. Скільки відсотків до посадового окладу нараховується педпрацівнику за вислугу років понад 10 років:
 1. 5%;
 2. 10%;
 3. 15%;
 4. 20%;
 5. 30%.

4. Скільки відсотків до посадового окладу нараховується педпрацівнику за вислугу років понад 5 років:
 1. 5%;
 2. 10%;
 3. 15%;
 4. 20%;
 5. 30%.

5. Скільки відсотків до посадового окладу нараховується педпрацівнику за вислугу років понад 20 років:
 1. 5%;
 2. 10%;
 3. 15%;
 4. 20%;
 5. 30%.

6. Який розмір доплати до посадового окладу встановлено викладачам ВНЗ за науковий ступінь доктора наук:
 1. до 15 %;
 2. до 18%;
 3. до 20%;
 4. до 25;

5. немає правильної відповіді.

7. Який розмір доплати до посадового окладу встановлено викладачам ВНЗ за науковий ступінь кандидата наук:

1. до 15 %;
2. до 18%;
3. до 20%;
4. до 25 %;
5. немає правильної відповіді.

8. Який розмір доплати до посадового окладу встановлено викладачам ВНЗ за вчене звання професора:

1. до 10%;
2. до 20%;
3. до 30;
4. до 45%
5. немає правильної відповіді.

Задача 1 . Визначити середньорічний контингент учнів, середньорічну кількість класів і кількість ставок для планування фонду зарплати по міській школі на підставі нижчеподаних даних.

За станом на 1 січня у школі була така кількість класів та учнів:

Показники	Класи 01.01										
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Кількість класів	3	2	2	3	3	3	2	3	3	2	1
Кількість учнів *8	110	74	68	98	96	80	70	84	90	60	25
	1.09										
Кількість класів	3	3	2	2	3	3	3	2	3	2	2
Кількість учнів *4	80	110	74	68	98	96	80	70	84	55	60
Середньорічна кількість учнів											

Класи середньорічна 1-4 класи $(10*8+10*4)/12=10$ ставки $=10*24/18=13,3$

5-9 $(14*8+14*4)/12=14$

$14*36/18=28$

10-11 $(3*8+4*4)/12=3,3$

$3,3*32/18=5,9$

З 1 вересня очікується:

а) випуск учнів: з 9 класів - 90 учнів; з 11 класів - 25 учнів;

б) прийом: в I класи - 80 учнів; в 10 класи - 55 учнів.

Згідно з навчальним планом визначена така кількість годин на тиждень:

1-4 класи - 24 год.;

5-9 класи - 36 год.;

10-11 класи - 32 год.

Задача 2. Визначити число учнів і кількість класів на 1 січня і на 1 вересня планового року; середньорічне число учнів і кількість класів по групах класів, використовуючи дані таблиці:

Показники	Класи										
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Кількість класів	6	5	5	4	3	3	3	3	3	2	2
Число учнів	181	170	160	145	109	105	100	100	89	64	59

Планується прийняти в перші класи 236 осіб. З 1-го вересня передбачається прийом до 4-х класів з найближчих початкових шкіл 46 осіб. Усі учні 4-х класів переводяться у 5-і. Прийом до 10-х класів намічається в розмірі 80% контингенту учнів 9-х класів.

Задача 3. На основі виписки із тарифікаційного списку школи розрахувати по групах класів (I-IV, V-IX, X-XI):

кількість педагогічних ставок на групу класів

місячну зарплату вчителів

середній розмір витрат за перевірку зошитів на 1 ставку

Група класів	Кількість годин занять в тиждень	Зарплата в місяць (грн)	Доплата за перевірку зошитів (грн)
I-IV	263/18	28581	3320
V-IX	784/18	104258	9184
X-XI	295/18	39586	3729

Задача 4. Визначити число учнів і кількість класів на 1 січня і на 1 вересня планового року; середньорічне число учнів і кількість класів по групах класів, використовуючи дані таблиці:

Показники	Класи								
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Кількість класів	3	3	3	3	5	5	5	5	4
Число учнів	94	94	92	91	138	142	146	142	123

Планується прийняти в перші класи 120 осіб (з 1.09.). Учні 4-х класів у повному складі переводяться в 5-ті.

Задача 5. Визначити число учнів і кількість класів на 1 січня і на 1 вересня планового року; середньорічне число учнів і кількість класів по групах класів, використовуючи дані таблиці:

1. Кількість класів і число учнів у них на 1 січня планового року по міській середній школі

Показники	Класи										
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Кількість класів	7	6	6	5	5	5	6	6	5	5	3
Число учнів	08	81	65	49	48	51	77	69	58	39	6

2. Дані про випуск і прийом учнів на плановий рік:

План випуску		План прийому	
Класи	Кількість осіб	Класи	Кількість осіб
3 4-х	149	До 1- х	241
3 9-х	158	До 5-х	149
3 11-х	86	До 10-х	70% випуску з 9- х класів

Групування і наповнюваність класів прийнята на рівні 30 осіб у класі.

Розрахувати штати професорсько-викладацького складу ВНЗ на кожному факультеті, якщо відомі такі дані:

– кількість студентів стаціонару на 1.01 і на 1.09 планового року відповідно становить: історичний факультет – 400 і 500; економічний факультет – 1000 і 900; педагогічний факультет – 1200 і 1300; математичний факультет – 300 і 200.

– кількість студентів заочного відділення на 1.01 і на 1.09 планового року відповідно становить: історичний факультет – 300 і 320; економічний факультет – 400 і 450; педагогічний факультет – 800 і 820; математичний факультет – 250 і 260.

– нормативи чисельності студентів на 1 посаду викладача дорівнюють: історичний факультет –15; економічний факультет –13, педагогічний факультет – 14; математичний факультет – 11.

Назва факультету	стаціонар		заочне		середньо-річна кількість	норматив и	посади
	1		2 *0,25		3	4	5=3/4
	1.01	1.09	1.01	1.09			
Історичний	400	500	300	320	$C =$ $З =$ $В = c+z$	15	
Економічний	1000	900	400	450	c з в	13	
Педагогічний	1200	1300	800	820	c з в	14	
Математичний	300	200	250	2620	c з в	11	

Задача 6. Розрахувати видатки за кодом 2120 і за кожним державним цільовим фондом у ВНЗ, якщо відомі наступні дані:

- кількість професорів на 1.01 планового року становитиме 40, а на 1.09 – 41; середня заробітна плата професора – 10030 грн. за місяць
- кількість доцентів на 1.01 планового року становитиме 300, а на 1.09 – 320; середня заробітна плата доцента – 9860 грн. за місяць

- кількість старших викладачів, кандидатів наук на 1.01 планового року становитиме 100, а на 1.09 – 110; середня заробітна плата старшого викладача, кандидата наук – 6287грн. за місяць
- кількість асистентів на 1.01 планового року становитиме 80, а на 1.09 – 85; середня заробітна плата асистента – 5201 грн. за місяць.

Кількість адміністративно-обслуговуючого персоналу – 610, їх середня зарплата – 5723 грн.

			Середньоріч на кількісні	ФОП на місяць С*зп	ФОП на рік • 12	
	1					Зарплата
	1.01	1.09				
професор	40	41	10030			
доцента	300	320	9860			
Ст. викл	100	110	6287			
асистента	82	85	5201			
адмінперсонал	610		5723			
Всього				сума	сума	

Задача 7. Розрахувати видатки ВНЗ за кодами 2110, 2120, якщо відомі наступні дані:

- кількість професорсько-викладацького складу на 1.01 планового року становитиме 840, а на 1.09 – 825; середня заробітна плата становитиме 10900 грн. за місяць
- кількість адміністративно-обслуговуючого персоналу на 1.01 планового року становитиме 400, а на 1.09 – 420; середня заробітна плата становитиме 9890 грн. за місяць
- за попередні два роки на оплату лікарняних листків ВНЗ витрачав у середньому за місяць: по професорсько-викладацькому складу – 12000 грн.; по адміністративно-обслуговуючому персоналу – 3995 грн.

Задача 8. Розрахувати видатки ПТУ за кодами 2110, 2120, якщо відомі наступні дані:

- кількість викладацького складу на 1.01 планового року становитиме 120, а на 1.09 – 110; середня заробітна плата становитиме 14600 грн. за місяць
- кількість майстрів виробничого навчання на 1.01 планового року становитиме 60, а на 1.09 – 55; середня заробітна плата становитиме 12880 грн. за місяць
- кількість адміністративно-обслуговуючого персоналу на 1.01 планового року становитиме 70, а на 1.09 – 65; середня заробітна плата становитиме 5832 грн. за місяць
- за попередні два роки на оплату лікарняних листків ПТУ витрачало у середньому за місяць: по викладацькому складу – 10000 грн.; по майстрам

виробничого навчання – 8000 грн.; по адміністративно-обслуговуючому персоналу – 6000 грн.

Скласти кошториси школи. Проаналізувати склад і структуру видатків на утримання школи.

Вихідні дані:

Школа не має права на розширення штатів до рівня минулого року, оскільки не передбачається у плановому році збільшення кількості класів та педагогічних ставок.

Середня ставка заробітної плати працівника на місяць, розрахована на підставі тарифікаційного списку, має становити по групі вчителів - 8168 грн., по групі адміністративно-господарського персоналу - 4950 грн.

Видатки на харчування дітей-сиріт - 14,95 грн.

У зв'язку зі збереженням оперативного-мережових показників школи на рівні поточного року видатки на електроенергію в плановому році не мають перевищувати рівня, врахованого у кошторисі поточного року. Приміщення школи опалюється вугіллям, ціна якого за 1 т - 880 грн. Об'єм приміщення за зовнішнім обміром - 9700 куб. м.

Перевідний коефіцієнт по вугіллю становить 0,76.

Розрахунок фонду заробітної плати грн.

Найменування посад	Середнє число станок на рік	Середня ставка на місяць	Фонд з/п на рік
Вчителі	94	8168	
АГП	26	4950	
Всього			

Розрахунок оплати комунальних послуг та енергоносіїв

Показники	Розраховано на рік, грн.
Опалення	53000
Освітлення	25000
Заробітна плата штатного персоналу	17000
Інші видатки	26000
Всього	9

Задача 38. Обчислити середньорічну кількість учнів і кількість класів по групах класів і по школі загалом, використовуючи при цьому дані таблиці.

Використовуючи дані навчального плану, обчислити кількість педагогічних ставок по школі.

Обчислити річний фонд заробітної плати вчителів відповідно до даних.

Вихідні дані:

Таблиця

Класи	К-сть на 1 січня		К-сть на 1 вересня	
	учнів	класів	учнів	класів
1	105	3	112	4
2	108	3	101	3

3	146	4	151	5
4	-			
<i>Разом по 1-4 класах</i>	<i>359</i>	<i>10</i>	<i>364</i>	<i>12</i>
5	109	3	121	5
6	135	4	130	4
7	137	4	141	5
8	120	4	131	5
9	92	3	98	4
<i>Разом по 5-9 класах</i>	<i>593</i>	<i>18</i>	<i>621</i>	<i>33</i>
10	77	3	80	3
11	57	2	61	2
<i>Разом по 10-11 класах</i>	<i>134</i>	<i>5</i>	<i>141</i>	<i>5</i>
<i>Всього по школі</i>	<i>1086</i>	<i>33</i>	<i>1126</i>	<i>40</i>

У новому навчальному році у перший клас передбачається прийняти 105 учнів. Після закінчення 9 класу планується вибуття 7 учнів з різних причин.

Показник	Варіанти	
	I	II
Кількість педагогічних ставок за тарифікацією по групах класів		
I-IV	6	10
V-IX	12	20
X-XI	8	14
Середня ставка на місяць по групах класів		
I-V	396	384
V-IX	423	425
X-XI	465	466
Середньорічна кількість класів		
I-IV	6,5	12
V-IX	10	16
X-XI	6	12
Доплата за класне керівництво, перевірку зошитів та інші види педагогічної роботи, всього (грн.)	15000	19800
Заробітна плата адміністративно-господарського персоналу (грн.)	240000	270000
Фонд матеріального заохочення (в % до фонду заробітної плати)	4	6
Виплати по тимчасовій втраті працездатності (грн.)	5,000	5,000
Вихідна допомога при звільненні (грн.)	3,500	-
Одноразова допомога при народженні дитини	Визначити	Визначити
• кількість дітей	2	3
• розмір допомоги	За нормами	За нормами
Допомога матерям на дітей віком до 10 років (учням до 18 років):	Визначити	Визначити
• кількість дітей	10	12
• розмір допомоги	За діючими нормами	
Видатки па відрядження (грн.)	15000	26000
Тарифи відрахувань на рівні діючих нормативів		

ТЕМА 11. ВИДАТКИ БЮДЖЕТУ НА ДУХОВНИЙ ТА ФІЗИЧНИЙ РОЗВИТОК, РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 13

Мета: вивчення та закріплення теоретичних та практичних основ за функцією духовний та фізичний розвиток

Методичні рекомендації до проведення практичного заняття
Виконання практичних завдань.

Питання для обговорення:

- 11.1. Склад видатків за функцією духовний та фізичний розвиток
- 11.2. Фінансування закладів культури і мистецтва
- 11.3. Фінансове забезпечення розвитку фізкультури, спорту, рекреації та туризму
- 11.4. Видатки на розвиток економіки

На основі звітних даних виконання державного та місцевих бюджетів провести аналіз фінансування духовного та фізичного розвитку в Україні за останні три роки

ТЕМА 12. ВИДАТКИ БЮДЖЕТУ НА ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ, НАЦІОНАЛЬНУ ОБОРОНУ ТА ПРАВООХОРОННУ ДІЯЛЬНОСТЬ

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 14

Мета: вивчення та закріплення теоретичних та практичних основ за функцією державне управління та оборона

Методичні рекомендації до проведення практичного заняття
Виконання практичних завдань.

Питання для обговорення:

- 12.1. Бюджетні видатки на державне управління
- 12.2. Бюджетні видатки на національну оборону
- 12.3. Видатки бюджету на правоохоронну діяльність і безпеку держави

Завдання

1. Ознайомитися з нормативними документами, що визначають порядок фінансування оплати праці в органах державного управління (адміністрації та ОМС)
2. Визначати обсяг і частку видатків державного бюджету на оборону протягом останніх років та порівняти з країнами ЄС (НАТО)
3. Провести аналіз структури та динаміка видатків на оборону за даними Мінфіну

4. Ознайомитись з нормативними документами, що регулюють порядок оплати праці в органах нацбезпеки

Стаття Витрат	2021	2022	2023	2024
Соціальний захист та соціальне забезпечення	367.3 ₴	455.2		
Громадський порядок, безпека та судова влада	176.1 ₴	454.4		
Освіта	312.9 ₴	290.8		
Охорона здоров'я	204.1 ₴	215.3		
Оборона	127.5 ₴	1,142.9		
Обслуговування боргу та виплати за державними деривативами	157.6 ₴	160.3		
Економічна діяльність	293.6 ₴	156.4		
Загальнодержавні функції	95.1 ₴	88.2		

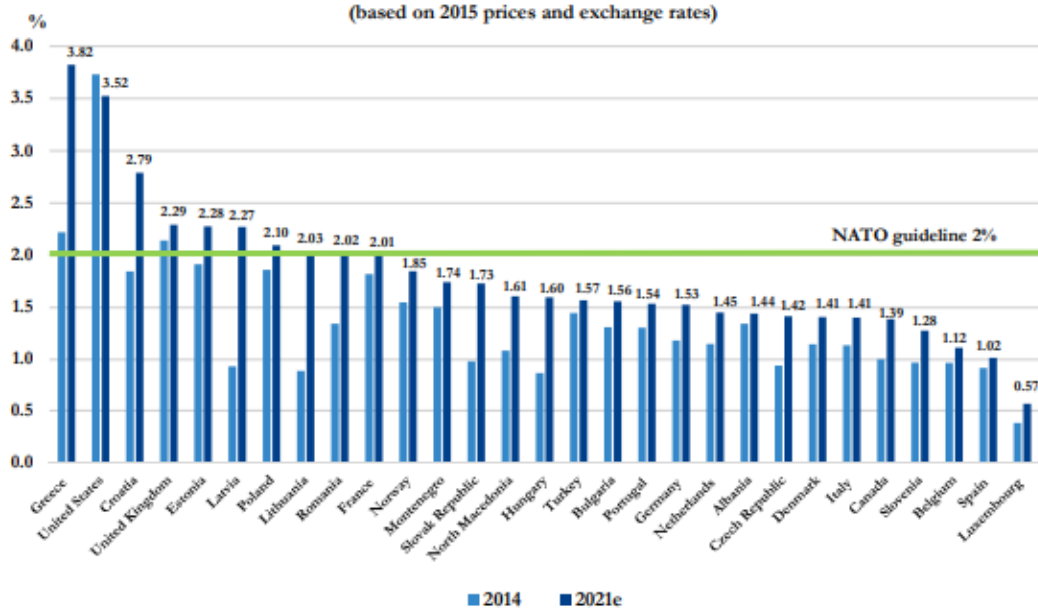
Defense Budget of Ukraine for 2024 year / Міністерство Оборони України на 2024 рік -

<https://web.archive.org/web/20231110120849/https://www.mil.gov.ua/news/2023/11/10/yakim-bude-oboronnij-byudzh-et-u-2024-rocz-i/>

Розмір оборонних витратів країн НАТО у відношенні до їх ВВП

Graph 3 : Defence expenditure as a share of GDP (%)

(based on 2015 prices and exchange rates)

Динаміка змін видатків на оборону за роки незалежності України 1996-2024 роки

Рік	Військовий бюджет, млрд. грн.	% Змін Бюджету до попереднього Року	ВВП, млрд. грн.	% Військових видатків порівняно до ВВП	⁴⁷ ВВП, млрд дол. США
1996	1.4 ₴		81.5 ₴	2%	
1997	1.5 ₴	7%	93.4 ₴	2%	\$ 50.15
1998	1.6 ₴	7%	102.6 ₴	2%	\$ 41.88
1999	1.7 ₴	6%	130.4 ₴	1%	\$ 31.58
2000	1.5 ₴	-12%	176.1 ₴	1%	\$ 32.38
2001	2.0 ₴	33%	211.2 ₴	1%	\$ 39.31
2002	2.6 ₴	30%	234.1 ₴	1%	\$ 43.96
2003	3.4 ₴	31%	277.4 ₴	1%	\$ 52.01
2004	4.4 ₴	29%	357.5 ₴	1%	\$ 67.22
2005	5.3 ₴	20%	457.3 ₴	1%	\$ 89.24
2006	5.9 ₴	11%	565.0 ₴	1%	\$ 111.83
2007	7.5 ₴	27%	751.1 ₴	1%	\$ 148.73
2008	8.9 ₴	19%	990.8 ₴	1%	\$ 188.11
2009	7.4 ₴	-17%	947.0 ₴	1%	\$ 121.55
2010	8.7 ₴	18%	1,120.6 ₴	1%	\$ 141.21
2011	11.5 ₴	32%	1,349.2 ₴	1%	\$ 169.33
2012	16.4 ₴	43%	1,459.1 ₴	1%	\$ 182.59
2013	15.3 ₴	-7%	1,522.7 ₴	1%	\$ 190.50
2014	15.2 ₴	-1%	1,586.9 ₴	1%	\$ 133.50
2015	45.8 ₴	201%	1,988.5 ₴	2%	\$ 91.03
2016	59.4 ₴	30%	2,385.4 ₴	2%	\$ 93.36
2017	68.8 ₴	16%	2,981.2 ₴	2%	\$ 112.09
2018	86.6 ₴	26%	3,560.3 ₴	2%	\$ 130.89
2019	103.0 ₴	19%	3,977.2 ₴	3%	\$ 153.88
2020	118.0 ₴	15%	4,222.0 ₴	3%	\$ 156.62
2021	127.5 ₴	8%	5,450.8 ₴	2%	\$ 199.77
2022	989.5 ₴	676%	5,191.0 ₴	19%	\$ 160.50
2023	1,141.1 ₴	15%	6,269.8 ₴	18%	
2024	1,164.0 ₴	2%			

2024

Defense Budget of Ukraine for 2024 year

Видатки Міністерства оборони в 2024 році складають **1** трильйон **164** мільярди **48** мільйонів **728** тисяч **400** гривень. [\[65\]\[66\]](#)

- **862 мільярди або 74,1%** — на утримання військовослужбовців Збройних Сил України та Державної спеціальної служби транспорту. Ці гроші підуть на виплату грошового забезпечення та заробітної плати, харчування, придбання форми, амуніції та засобів індивідуального захисту у вітчизняних виробників.
- **265,4 мільярда або 22,8%** — на закупівлю зброї, техніки, БПЛА та боеприпасів, а також відновлення пошкодженої під час бойових дій техніки.
- **36 мільярдів або 3,1%** — на експлуатаційні витрати та відновлення інфраструктури ЗСУ.
- **663,7 мільйона або 0,06%** — на забезпечення роботи апарату Міністерства оборони.

ТЕМА 13. БЮДЖЕТНИЙ ДЕФІЦИТ І ДЖЕРЕЛА ЙОГО ФІНАНСУВАННЯ

Мета: вивчення та закріплення теоретичних та практичних основ фінансування бюджетного дефіциту

Методичні рекомендації до проведення практичного заняття
Виконання практичних завдань.

Питання для обговорення:

- 13.1. Сутність бюджетного дефіциту
- 13.2. Причини виникнення та класифікація дефіциту бюджету
- 13.3. Фінансування бюджетного дефіциту
- 13.3. Загальні основи здійснення державних та місцевих запозичень

Тестові завдання

1. Емітентом облігацій внутрішньої державної позики виступає:
 1. Президент України;
 2. Міністерство фінансів України;
 3. Верховна Рада України;
 4. Національний банк України;
 5. немає правильної відповіді.

2. Розподіл видатків між державним бюджетом та місцевими бюджетами, а також між місцевими бюджетами що ґрунтується на максимально можливому наближенні надання суспільних послуг до їх безпосереднього споживача визначається принципом побудови бюджетної системи:
 6. самостійності;
 7. справедливості і неупередженості;
 8. субсидіарності;
 9. збалансованості;
 10. єдності.

3. Вкажіть, відповідно до чинного законодавства величину основної суми державного боргу:
 1. 30 % фактичного річного обсягу ВВП;
 2. 60 % фактичного річного обсягу ВВП;
 3. 70 % фактичного місячного обсягу ВВП;
 4. 95 % фактичного місячного обсягу ВВП;
 5. 45 % фактичного річного обсягу ВВП.

4. Джерела отримання фінансових ресурсів, необхідні для покриття дефіциту бюджету, напрями витрачання фінансових ресурсів, що

утворилися в результаті перевищення доходів бюджету над його видатками визначені:

1. класифікацією фінансування бюджету;
2. міжбюджетними трансфертами;
3. програмною класифікацією бюджету;
4. категоріями кредиторів
5. немає правильної відповіді

5. Рівень централізації ВВП у бюджеті:

1. закріплюється в основних напрямках бюджетної політики;
2. впливає на рівень розвитку економіки;
3. має становити не більше 10 %;
4. закріплюється Законі України Про Державний бюджет України;
5. немає правильної відповіді.

Заповнити таблицю на 2019-202_ рр.

Таблиця 13.1

Зведений бюджет України з 2011 по 202 _ рр. (млн грн)

Роки	Доходи		Видатки		Кредитування		Сальдо (дефіцит)	
	млн грн	ВВП, %	млн грн	ВВП, %	млн грн	ВВП, %	млн грн	ВВП, %
2011	398553,6	30.27	416853,6	31,66	4757,9	0,36	23057,9	1.75
2012	445525,3	31.62	492454,7	34,95	3856,3	0,27	50785,7	3.60
2013	442788,7	30.43	505843,8	34,77	535,2	0,04	63590,3	4.37
2014	456067,3	29.11	523125,7	33,39	4972,1	0,32	72030,5	4.60
2015	652031,0	32.94	679871,4	34,35	3057,8	0,15	30898,2	1.56
2016	782748,5	32.84	835589,8	35,06	1841,3	0,08	54682,6	2.29
2017	1016788,3	34.09	1056759,9	35,43	2122,1	0,07	42093,8	1.41
2018	1184278,1	33.28	1250173,6	35, 13	1893,0	0,05	67788,5	1.90
2019								
2020								
2021								
2022								
2023								
2024								
2025								
2026								

<https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/cons/>

Питання до іспиту

1. Предмет, мета і завдання курсу „Бюджетна система”.
2. Бюджетна система, її структура, принципи.
3. Бюджетне планування і бюджетне прогнозування.
4. Бюджетна класифікація та її структура.
5. Класифікація фінансування бюджету та державний борг.
6. Програмна класифікація видатків бюджету.
7. Економічна класифікація видатків бюджету.
8. Доходи державного бюджету України.
9. Податкові надходження.
10. Неподаткові надходження.
11. Доходи від операцій з капіталом.
12. Офіційні трансферти.
13. Податки на доходи, податки на прибуток, податки на збільшення ринкової вартості.
14. Внутрішні податки на товари і послуги.
15. Функціональна структура видатків бюджетів.
16. Бюджетний механізм та форми бюджетного фінансування.
17. Визначення основних напрямів бюджетної політики на наступний бюджетний період відповідно до чинного законодавства.
18. Основні напрями бюджетної політики на 2023р. та середньострокову перспективу.
19. Організаційні засади складання та розгляду проекту Державного бюджету
20. Результативні показники планування бюджету за ПЦМ
21. Особливості виконання Державного бюджету за минулий бюджетний період.
22. Призначення і роль місцевих бюджетів у забезпеченні соціально-економічного розвитку регіонів.
23. Програмно-цільовий метод планування бюджету.
24. Особливості розмежування доходів та видатків місцевих бюджетів
25. Соціальне забезпечення та напрямки реформування його фінансування.
26. Види державної допомоги сім'ям з дітьми та її фінансування.
27. Система державних гарантій населенню
28. Видатки державного бюджету.
29. Бюджетне фінансування. Нормування видатків
30. Види кошторисів доходів і витрат бюджетної установи, їх розгляд і затвердження.
31. Витрати на загальноосвітні школи та школи інтернати
32. Витрати на утримання ЗВО.
33. Витрати на утримання середніх спеціальних навчальних закладів та професійно технічних закладів.
34. Витрати на культурно-освітні установи.
35. Витрати на фізичну культуру, спорт і рекреацію.
36. Витрати на оборону і правоохоронні органи.
37. Витрати на державне управління.
38. Зміст штатного розпису, лімітної довідки, тарифікаційного списку.
39. Витрати на дошкільні дитячі установи.
40. Фінансові основи надання соціальних гарантій населенню.
41. Основні сільові показники та порядок розробки кошторису органу державного управління.
42. Основні сільові показники та порядок розробки кошторису культосвітньої установи.
43. Основні сільові показники та порядок розробки кошторису медичного закладу.
44. Основні сільові показники та порядок розробки кошторису шкільного навчального закладу.
45. Особливості реформування системи вищої **освіти**
46. Порядок фінансування охорони здоров'я в Україні в умовах медичної реформи.
47. Зміст кодів 2110, 2220 кошторису доходів і витрат бюджетної установи.
48. Зміст кодів 2240, 2250 кошторису доходів і витрат бюджетної установи.
49. Зміст кодів 2230, 2270 кошторису доходів і витрат бюджетної установи.
50. Зміст кодів 3000 кошторису доходів і витрат бюджетної установи
51. Дефіцит державного бюджету та шляхи його усунення
52. Державний борг: причини, наслідки та управління
53. Бюджетний процес та його учасники
54. Проблеми формування доходів місцевих бюджетів
55. Система видатків місцевих бюджетів
56. Децентралізація та особливості реформування міжбюджетних віднос

Словник термінів

Базова дотація – трансферт, що надається з державного бюджету місцевим бюджетам для горизонтального вирівнювання податкоспроможності територій.

Боргове зобов'язання – зобов'язання позичальника перед кредитором за кредитом (позикою), що виникло внаслідок випуску і розміщення боргових цінних паперів та/або укладання кредитних договорів.

Бюджет – план формування та використання фінансових ресурсів для забезпечення завдань і функцій, які здійснюються відповідно органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування протягом бюджетного періоду.

Бюджети місцевого самоврядування – бюджети територіальних громад сіл, їх об'єднань, селищ, міст (у тому числі районів у містах), бюджети об'єднаних територіальних громад.

Бюджети об'єднаних територіальних громад – бюджети об'єднаних територіальних громад, створених згідно із законом та перспективним планом формування територій громад, а також бюджети об'єднаних територіальних громад, визнаних Кабінетом Міністрів України спроможними в порядку, встановленому законом.

Бюджетна класифікація – єдине систематизоване згрупування доходів, видатків, кредитування, фінансування бюджету, боргу відповідно до законодавства України та міжнародних стандартів.

Бюджетна програма – сукупність заходів, спрямованих на досягнення єдиної мети, завдань та очікуваного результату, визначення та реалізацію яких здійснює розпорядник бюджетних коштів відповідно до покладених на нього функцій;

Бюджетна система України – сукупність державного бюджету та місцевих бюджетів, побудована з урахуванням економічних відносин, державного і адміністративно-територіальних устроїв і врегульована нормами права.

Бюджетне асигнування – повноваження розпорядника бюджетних коштів, надане відповідно до бюджетного призначення, на взяття бюджетного зобов'язання та здійснення платежів, яке має кількісні, часові та цільові обмеження.

Бюджетне зобов'язання – будь-яке здійснене відповідно до бюджетного асигнування розміщення замовлення, укладення договору, придбання товару, послуги чи здійснення інших аналогічних операцій протягом бюджетного періоду, згідно з якими необхідно здійснити платежі протягом цього ж періоду або у майбутньому.

Бюджетне зобов'язання за державними деривативами – бюджетне зобов'язання, згідно з яким необхідно здійснити видатки на виплати за державними деривативами відповідно до умов їх розміщення протягом поточного бюджетного періоду та/або в майбутніх.

Бюджетне призначення – повноваження головного розпорядника бюджетних коштів, надане цим Кодексом, законом про Державний бюджет України (рішенням про місцевий бюджет), яке має кількісні, часові і цільові обмеження та дозволяє надавати бюджетні асигнування.

Бюджетний запит – документ, підготовлений головним розпорядником бюджетних коштів, що містить пропозиції з відповідним обґрунтуванням щодо обсягу бюджетних коштів, необхідних для його діяльності на наступні бюджетні періоди.

Бюджетний процес – регламентований бюджетним законодавством процес складання, розгляду, затвердження, виконання бюджетів, звітування про їх виконання, а також контролю за дотриманням бюджетного законодавства.

Бюджетні кошти (кошти бюджету) – належні відповідно до законодавства надходження бюджету та витрати бюджету.

Бюджетне субсидювання – це виділення коштів із бюджету вищого рівня бюджетам нижчого рівня.

Бюджетний механізм – сукупність способів і форм організації бюджетних відносин, специфічних методів мобілізації і використання бюджетних ресурсів. У його складі створюється набір фінансових інструментів, що впливають на різні аспекти суспільного розвитку.

Бюджетні установи – органи державної влади, органи місцевого самоврядування, а також організації, створені ними у встановленому порядку, що повністю утримуються за рахунок відповідно державного бюджету чи місцевого бюджету. Бюджетні установи є неприбутковими.

Видатки бюджету – кошти, спрямовані на здійснення програм та заходів, передбачених відповідним бюджетом. До видатків бюджету не належать: погашення боргу; надання кредитів з бюджету; розміщення бюджетних коштів на депозитах; придбання цінних паперів; повернення надміру сплачених до бюджету сум податків і зборів та інших доходів бюджету, проведення їх бюджетного відшкодування; компенсація частини суми штрафних (фінансових) санкцій, що перераховується покупцям (споживачам) за рахунок штрафних (фінансових) санкцій, застосованих органами, що контролюють справляння надходжень бюджету, за наслідками проведеної перевірки за зверненням або скаргою покупця (споживача) про порушення платником податків установленого порядку проведення розрахункових операцій.

Витрати бюджету – видатки бюджету, надання кредитів з бюджету, погашення боргу та розміщення бюджетних коштів на депозитах, придбання цінних паперів.

Власні надходження бюджетних установ – кошти, отримані в установленому порядку бюджетними установами як плата за надання послуг, виконання робіт, гранти, дарунки та благодійні внески, а також кошти від реалізації в установленому порядку продукції чи майна та іншої діяльності.

Відомча класифікація – перелік головних розпорядників бюджетних коштів, а також відповідальних виконавців у системі головних розпорядників. Використовується для ведення Державним казначейством України та місцевими фінансовими органами реєстру усіх розпорядників бюджетних коштів і дозволяє чітко розподілити відповідальність за виконання програм.

Гарантійне зобов'язання – зобов'язання гаранта повністю або частково виконати боргові зобов'язання суб'єкта господарювання - резидента України перед кредитором у разі невиконання таким суб'єктом його зобов'язань за кредитом (позикою), залученим під державну чи місцеву гарантію.

Гарантований територіальною громадою міста борг – загальна сума боргових зобов'язань суб'єктів господарювання – резидентів України щодо повернення отриманих та непогашених станом на звітну дату кредитів (позик), виконання яких забезпечено місцевими гарантіями.

Гарантований державою борг – загальна сума боргових зобов'язань суб'єктів господарювання - резидентів України щодо повернення отриманих та непогашених станом на звітну дату кредитів (позик), виконання яких забезпечено державними гарантіями.

Головні розпорядники бюджетних коштів – бюджетні установи в особі їх керівників, які відповідно Кодексу отримують повноваження шляхом встановлення бюджетних призначень.

Державне запозичення – операції, пов'язані з отриманням державою кредитів (позик) на умовах повернення, платності та строковості з метою фінансування державного бюджету.

Державний борг – загальна сума боргових зобов'язань держави з повернення отриманих та непогашених кредитів (позик) станом на звітну дату, що виникають внаслідок державного запозичення.

Державний інвестиційний проект - інвестиційний проект, що реалізується шляхом державного інвестування в об'єкти державної власності з використанням державних капітальних вкладень та/або кредитів (позик), залучених державою або під державні гарантії.

Державні капітальні вкладення – капітальні видатки державного бюджету (надання кредитів з державного бюджету), що спрямовуються на створення (придбання), реконструкцію, технічне переоснащення основних засобів державної власності, очікуваний строк корисної експлуатації яких перевищує один рік.

Дефіцит бюджету – перевищення видатків бюджету над його доходами (з урахуванням різниці між наданням кредитів з бюджету та поверненням кредитів до бюджету).

Довгострокове зобов'язання за енергосервісом – зобов'язання за енергосервісним договором розпорядника бюджетних коштів, в оперативному управлінні або господарському віданні якого знаходиться об'єкт, щодо якого здійснюється закупівля енергосервісу, відповідно до

якого необхідно здійснити платежі протягом майбутніх та/або поточного бюджетних періодів у межах суми скорочення видатків на оплату комунальних послуг та енергоносіїв (порівняно з видатками, які були б здійснені за відсутності енергосервісу).

Доходи бюджету – податкові, неподаткові та інші надходження на безповоротній основі, справляння яких передбачено законодавством України (включаючи трансферти, плату за надання адміністративних послуг, власні надходження бюджетних установ).

Єдиний казначейський рахунок – рахунок, відкритий центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів (далі - Казначейство України), у Національному банку України для обліку коштів та здійснення розрахунків у системі електронних платежів Національного банку України, на якому консолідуються кошти державного та місцевих бюджетів, фондів загальнообов'язкового державного соціального і пенсійного страхування та кошти інших клієнтів, які відповідно до законодавства знаходяться на казначейському обслуговуванні.

Закон про Державний бюджет України – закон, який затверджує Державний бюджет України та містить положення щодо забезпечення його виконання протягом бюджетного періоду.

Залишок бюджетних коштів – обсяг коштів відповідного бюджету, розпорядників та одержувачів бюджетних коштів цього бюджету на кінець звітного періоду.

Інвестиційний проект – комплекс заходів, визначених на основі національної системи цінностей і завдань інноваційного розвитку економіки та спрямованих на розвиток окремих галузей, секторів економіки, виробництв, регіонів, виконання яких здійснюється з використанням коштів державного та/або місцевих бюджетів чи шляхом надання державних та/або місцевих гарантій.

Квazифіскальні операції – операції органів державної влади і місцевого самоврядування, Національного банку України, фондів загальнообов'язкового державного соціального і пенсійного страхування, суб'єктів господарювання державного і комунального секторів економіки, що не відображаються у показниках бюджету, але можуть призвести до зменшення надходжень бюджету та/або потребувати додаткових витрат бюджету в майбутньому.

Кошторис – основний плановий фінансовий документ бюджетної установи, яким на бюджетний період встановлюються повноваження щодо отримання надходжень і розподіл бюджетних асигнувань на взяття бюджетних зобов'язань та здійснення платежів для виконання бюджетною установою своїх функцій та досягнення результатів, визначених відповідно до бюджетних призначень.

Кредитування бюджету – операції з надання коштів з бюджету на умовах повернення, платності та строковості, внаслідок чого виникають

зобов'язання перед бюджетом (надання кредитів з бюджету), та операції з повернення таких коштів до бюджету (повернення кредитів до бюджету). Для цілей цього Кодексу до кредитів з бюджету також належать бюджетні позички та фінансова допомога з бюджету на поворотній основі.

Міжбюджетні трансферти – кошти, які безоплатно і безповоротно передаються з одного бюджету до іншого.

Міське запозичення – операції з отримання до бюджету Автономної Республіки Крим чи міського бюджету кредитів (позик) на умовах повернення, платності та строковості з метою фінансування бюджету Автономної Республіки Крим чи міського бюджету;

Міськові бюджети – бюджет Автономної Республіки Крим, обласні, районні бюджети та бюджети місцевого самоврядування.

Місцевий борг – загальна сума боргових зобов'язань Автономної Республіки Крим чи територіальної громади міста з повернення отриманих та непогашених кредитів (позик) станом на звітну дату, що виникають внаслідок місцевого запозичення.

Місцевий фінансовий орган – установа, що відповідно до законодавства України здійснює функції з складання, виконання місцевих бюджетів, контролю за витрачанням коштів розпорядниками бюджетних коштів, а також інші функції, пов'язані з управлінням коштами місцевого бюджету. Для цілей цього Кодексу орган виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань фінансів віднесено до місцевих фінансових органів. Сільський, селищний, міський (міста районного значення) голова забезпечує виконання функцій місцевого фінансового органу, якщо такий орган не створено згідно із законом.

Надходження бюджету – доходи бюджету, повернення кредитів до бюджету, кошти від державних (місцевих) запозичень, кошти від приватизації державного майна (щодо державного бюджету), повернення бюджетних коштів з депозитів, надходження внаслідок продажу/пред'явлення цінних паперів.

Обслуговування державного (місцевого) боргу – операції щодо здійснення плати за користування кредитом (позикою), сплати комісій, штрафів та інших платежів, пов'язаних з управлінням державним (міським) боргом. До таких операцій не належить погашення державного (місцевого) боргу.

Одержувач бюджетних коштів – суб'єкт господарювання, громадська чи інша організація, яка не має статусу бюджетної установи, уповноважена розпорядником бюджетних коштів на здійснення заходів, передбачених бюджетною програмою, та отримує на їх виконання кошти бюджету.

Органи, що контролюють справляння надходжень бюджету – органи державної влади, а також органи місцевого самоврядування, уповноважені здійснювати контроль за правильністю та своєчасністю справляння податків і зборів, інших надходжень бюджету.

Паспорт бюджетної програми – документ, що визначає мету, завдання, напрями використання бюджетних коштів, відповідальних виконавців, результативні показники та інші характеристики бюджетної програми відповідно до бюджетного призначення, встановленого законом про Державний бюджет України (рішенням про місцевий бюджет).

Платіж – виконання бюджетних, боргових, гарантійних чи податкових зобов'язань, що виникли в поточному або попередніх бюджетних періодах.

Погашення державного (місцевого) боргу – операції з повернення позичальником кредитів (позик) відповідно до умов кредитних договорів та/або випуску боргових цінних паперів.

Програмно-цільовий метод у бюджетному процесі – метод управління бюджетними коштами для досягнення конкретних результатів за рахунок коштів бюджету із застосуванням оцінки ефективності використання бюджетних коштів на всіх стадіях бюджетного процесу.

Проект бюджету – проект плану формування та використання фінансових ресурсів для забезпечення завдань і функцій, що здійснюються органами державної влади (органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування) протягом бюджетного періоду, який є невід'ємною частиною проекту закону про Державний бюджет України (проекту рішення про місцевий бюджет).

Профіцит бюджету – перевищення доходів бюджету над його видатками (з урахуванням різниці між поверненням кредитів до бюджету та наданням кредитів з бюджету).

Реверсна дотація – кошти, що передаються до державного бюджету з місцевих бюджетів для горизонтального вирівнювання податкоспроможності територій

Рішення про місцевий бюджет – нормативно-правовий акт відповідної місцевої ради, виданий в установленому порядку, що затверджує місцевий бюджет та визначає повноваження відповідно місцевої державної адміністрації або виконавчого органу місцевого самоврядування здійснювати виконання місцевого бюджету протягом бюджетного періоду.

Розпис бюджету – документ, в якому встановлюється розподіл доходів, фінансування бюджету, повернення кредитів до бюджету, бюджетних асигнувань головним розпорядникам бюджетних коштів за певними періодами року відповідно до бюджетної класифікації.

Розпорядник бюджетних коштів – бюджетна установа в особі її керівника, уповноважена на отримання бюджетних асигнувань, взяття бюджетних зобов'язань, довгострокових зобов'язань за енергосервісом та здійснення витрат бюджету;

Субвенції – міжбюджетні трансферти для використання на певну мету в порядку, визначеному органом, який прийняв рішення про надання субвенції.

Трансферти – кошти, одержані від інших органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, інших держав або міжнародних організацій на безоплатній та безповоротній основі.

Тимчасово вільні кошти єдиного казначейського рахунку та валютних рахунків бюджету – обсяг коштів, що обліковуються на рахунках у Казначействі України, отримані як надходження бюджетів, відволікання яких не призведе до втрати платоспроможності бюджетів (спроможність своєчасно і в повному обсязі здійснювати платежі та розраховуватися за всіма зобов'язаннями) та виникнення заборгованості протягом періоду, на який передбачається розміщення таких коштів на депозитах або шляхом придбання державних цінних паперів і спрямування на покриття тимчасових касових розривів місцевих бюджетів та Пенсійного фонду України з подальшим їх поверненням до кінця поточного бюджетного періоду.

Управління бюджетними коштами – сукупність дій учасника бюджетного процесу відповідно до його повноважень, пов'язаних з формуванням та використанням бюджетних коштів, здійсненням контролю за дотриманням бюджетного законодавства, які спрямовані на досягнення цілей, завдань і конкретних результатів своєї діяльності та забезпечення ефективного, результативного і цільового використання бюджетних коштів.

Управління державним (місцевим) боргом – сукупність дій, пов'язаних із здійсненням запозичень, обслуговуванням і погашенням державного (місцевого) боргу, інших правочинів з державним (місцевим) боргом, що спрямовані на досягнення збалансованості бюджету та оптимізацію боргового навантаження;

Фінансовий норматив бюджетної забезпеченості – гарантований державою в межах наявних бюджетних коштів рівень фінансового забезпечення завдань і функцій, які здійснюються відповідно Радою міністрів Автономної Республіки Крим, місцевими державними адміністраціями, виконавчими органами місцевого самоврядування, що використовується для визначення обсягу міжбюджетних трансфертів.

Фінансування бюджету – надходження та витрати бюджету, пов'язані із зміною обсягу боргу, обсягів депозитів і цінних паперів, кошти від приватизації державного майна (щодо державного бюджету), зміна залишків бюджетних коштів, які використовуються для покриття дефіциту бюджету або визначення профіциту бюджету.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ТА ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСИ

1. Бюджетний кодекс України. Закон України від 08.07.2010 р. № 2456 – VI. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
2. Волкова В. В., Волкова Н. І. Місцеві фінанси. Навчальний посібник. Вінниця: Донецький національний університет імені Василя Стуса, 2022. 105 с.
3. Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2027 року. URL: <https://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2020/02/Proekt-Derzhavnoyi-strate-giyi-regionalnogo-rozvitku-na-period-do-2027-roku.pdf>
4. Децентралізація в Україні. URL: <https://decentralization.gov.ua>
5. Варцаба В.І., Мулеса Е.В. Оцінка фінансової спроможності провідних об'єднаних територіальних громад Закарпатської області. Інтернаука. Серія «Економічні науки». 2018. № 5(13). С. 81–86.
6. Патицька Х.О. Фінансова децентралізація як основа формування самодостатніх територіальних громад. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4412>
7. Емісія облігацій комунальних підприємств та місцевих позик: практич. посіб. / В. І. Козак, С. О. Москвін. – К.: DESPRO, 2017. – 106 с.
8. Карлін М.І., Проць В.І., Проць Н.В. Фінансове забезпечення органів місцевого самоврядування: концептуалізація, практика та пріоритети: монографія. Луцьк: Волинський національний університет імені Лесі Українки. 2023. 260 с.
9. Карлін М. І. Проблеми та перспективи фіскальної децентралізації в Україні в контексті світового досвіду. *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2019. Вип. 3. С. 121–127. URL: <https://doi.org/10.29038/2411-4014-2019-03-121-127>.
10. Карлін М. І. Децентралізація управління місцевими фінансами в розвинутих федеративних та унітарних країнах: досвід для України. *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2016. № 2 (6). С. 103–110.
11. Карлін М. І. Необхідність, межі і проблеми фіскальної децентралізації в Україні. *Економічні науки: збірник наукових праць Луцького національного технічного університету. Сер. «Регіональна економіка»*. 2016. Вип. 13 (51). С. 202–213.
12. Кравченко Ю. Я. Ринок цінних паперів: навч. посіб. / Ю. Я. Кравченко . К.: КНТ, 2009. 672 с.
13. Куценко Т., Сренко Я. Забезпечення фінансової спроможності територіальних громад як пріоритет децентралізації управління. Фінансові інструменти: емісія муніципальних облігацій Науково-практичний посібник для фахівців органів місцевого самоврядування / Відповідальний за випуск: О. Койнов. Швейцарсько-український проект «Підтримка децентралізації в Україні» DESPRO
14. Місцевий бюджет і фінансове забезпечення об'єднаної територіальної громади: навч. посіб. / [Н. В. Васильєва, Н. М. Гринчук, Т. М. Дерун, В. С. Куйбіда, А. Ф. Ткачук]. К., 2017. – 119 с.
15. Місцеві фінанси у схемах і таблицях: навч. посібник/ М.А. Гапонюк, А.Є. Буряченко, В.П. Яцюта та ін; за заг. ред. В.М.Федосова. К.: КНЕУ, 2010. 600 с.
16. Місцеві фінанси : підруч. / за ред. д.е.н., проф. О. П. Кириленко. 2-ге вид., доп. і перероб. Тернопіль : Економічна думка ТНЕУ, 2014. 448 с
17. Ресурсне забезпечення об'єднаної територіальної громади та її маркетинг: навч. посіб. [Г. А. Борщ, В. М. Вакуленко, Н. М. Гринчук, Ю. Ф. Дехтяренко, О. С. Ігнатенко, В. С. Куйбіда, А. Ф. Ткачук, В. В. Юзефович]. Київ, 2017. 107 с.
18. Пілотні проекти ДПП в Україні станом на 01.01.2018 р. URL: <http://www.rdpa.regionet.org.ua/78>.
19. Онищенко С. В. Бюджетна децентралізація: особливості запровадження, проблеми та перспективи. *Фінанси, учет, банки*. 2016. № 1 (21). С. 146–153.

20. Особливості фінансово-бюджетного контролю URL: <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/370/control.pdf>
21. Місцеві ініціативи та залучення громадськості до здійснення місцевого самоврядування :навч. посіб. для посадових осіб місцевого самоврядування / О. І. Карий, Я. В. Панас ; Асоціація міст України. К.,ТОВ «ПІДПРИЄМСТВО «ВІ ЕН ЕЙ», 2015. 176 с.
22. Муніципальні фінанси: навч. посіб. / за ред. д. е. н., проф. О. П. Кириленко. Тернопіль : Астон, 2015. 360 с.
23. Торгівля цінними паперами в Україні: навч. посіб. / [С. О. Москвін, Н. В. Дегтярьова, К. К. Бовкун, Д. С. Бутенко та ін.]. К.: АДС УМКЦентр, 2015. 344 с.
24. Фінансування місцевих інвестиційних проєктів: навч. посіб. / [А. Є. Буряченко, В. І. Козак, Д. А. Леонов, С. О. Москвін та ін.]. К.: УІРФР, 2019. 500 с.
25. Фондовий ринок України: навч. посіб. /за заг. ред. Д. А. Леонова; [Н. В. Дегтярьова, Д. А. Леонов, В. А. Січевлюк та ін.] К.: УІРФР, 2015. 600 с.
26. Проць В. І. Особливості формування бюджетів об'єднаних територіальних громад на прикладі Волинської області. *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2017. № 4 (12). С. 102–109.
27. Проць В. І. Система фінансового забезпечення органів місцевого самоврядування в умовах децентралізації. *Причорноморські економічні студії*. 2018. № 31. С. 126–130. URL: http://bses.in.ua/journals/2018/30_2_2018/24.pdf. (дата звернення: 12.08.2019.)
28. Проць В. І. Особливості майнових податків та їх роль у формування місцевих бюджетів в Україні. *Соціально-економічні дослідження в перехідний період*. 2019. № 7 (135). С. 66–70. URL: [http://ird.gov.ua/sep/sep20191\(135\)/sep20191\(135\)_066_ProtsV.pdf](http://ird.gov.ua/sep/sep20191(135)/sep20191(135)_066_ProtsV.pdf). (дата звернення: 12.08.2019.)
29. Проць В. І. Податкові надходження як складова системи доходів місцевих бюджетів в умовах євроінтеграції. *Європейський вибір – нові можливості для прогресу та зростання фінансової системи*: зб. тез Всеукр. наук.-практ. конф. Київ: Аграр Медіа груп, 2015. 326 с. С. 95–97.
30. Проць Н.В. Бюджетна система: навч. посібн. Луцьк: Вежа-Друк, 2019. 268 с.
31. Проць Н. В., Демчук Н.В. Актуальні проблеми формування місцевих бюджетів в умовах воєнного стану. *Економічний часопис Волинського національного університету імені Лесі Українки*. Том. 4 № 32 (2022) С. 62-70.
32. Проць Н.В., Матвійчук Н.М. Особливості забезпечення фінансової спроможності територіальної громади (на прикладі Любешівської територіальної громади Волинської області). *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2022. № 3 (36). С.125-129 URL: <http://www.easterneurope-ebm.in.ua/index.php/vipusk-36-2022>
33. Проць Н. В., Проць В. І. Інституційне середовище реалізації бюджетної політики на місцевому рівні. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2015. Вип. 3 (113). С. 49–50. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sep_spu_2015_3_7.
34. Проць Н. В., Проць В. І. Становлення та розвиток системи фінансового вирівнювання спроможності органів місцевого самоврядування в Україні. *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2019. № 4 (20). С. 173–180. URL: <https://echas.eunu.edu.ua/index.php/echas/article/view/521/430>. (дата звернення: 11.05.2020.)
35. Проць Н. В., Проць В. І. Бюджетна політика на місцевому рівні для сталого розвитку території. *Формування ринкової економіки в Україні*. 2014. Вип. 31. Ч. 2. С. 193–198.
36. Проць Н. В., Руденко А. Формування та використання коштів бюджетів територіальних громад. *Економічний часопис Волинського національного університету імені Лесі Українки*. Том. 2 № 30 (2022) С.46-55. <https://echas.vnu.edu.ua/index.php/echas/article/view/752/609>

37. Сидорович М. Муніципальні фінанси : навч. посіб. для студентів вищ.навч. закл. / Марія Сидорович. Київ : НаУКМА, 2021. 68 с.
38. Сембер С.В., Чубарь О.Г., Машіко К.С. Теоретичні підходи до визначення сутності фінансової спроможності та фінансових ресурсів територіальної громади. Регіональна економіка. 2015. № 3. С. 81–90.
39. Ткачук Н.В. Фінансове забезпечення територіальних громад України в умовах воєнного стану / Трансформація економіки, фінансів і менеджменту в умовах світової глобалізації . колективна монографія. “Baltija Publishing” (м. Рига, Латвія), 2023. С.199 – 220.
40. Ціна держави. URL: <http://old.cost.ua/budget/revenue/#1>
41. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2014 р. № 333-р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/333-2014%D1%80>
42. Про співробітництво територіальних громад: Закон України від 17 червня
43. 2014 р. № 1508-VII. Відомості Верховної Ради України. 2014. № 34. Ст. 1167.
44. Про добровільне об'єднання територіальних громад: Закон України від 5 лютого 2015 р. № 157-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2015. № 13. Ст. 91.
45. Закон України «Про засади організації державної регіональної політики». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19#Text>
46. Про місцеві вибори: Закон України від 14 липня 2015 р. № 595-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2015. № 37–38. Ст. 366.
47. Про службу в органах місцевого самоврядування: Закон України від 07 червня 2001 р. № 2493-III. Дата оновлення: 11.10.2017. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/249314>
48. Податковий кодекс України від 02 груд. 2010 р. № 2755-VI. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2755-17>. (дата звернення:26.05.2020.)
49. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 трав. 1997 р. № 280/97-ВР. Київ: Парлам. вид-во, 1997. 100 с.
50. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні: розпорядження Кабінету Міністрів України від 01 квіт. 2014 р. № 333-р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80#n8>. (датазвернення: 22.06.2018.)
51. Про схвалення Концепції реформування місцевих бюджетів: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 трав. 2007 р. № 308р. *Офіційний вісник України*. 2007. 4 чер. № 38. С. 12.
52. Про утворення та ліквідацію районів. Пояснювальна записка до проекту Постанови Верховної Ради України від 12 квіт. 2020 р. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?id=&pf3516=3650&skl. (дата звернення: 21.02.2021)
53. Про затвердження Методики формування спроможних територіальних громад: Постанова КМУ від 8 квіт. 2015 р. № 214. URL: http://www.auc.org.ua/sites/default/files/metodikapostanova_214_vid_8.04.2015.p_df. (дата звернення: 19.05.2020)
54. Про внесення змін до методики формування спроможних територіальних громад: Постанова Кабінету Міністрів України від 24 січ. 2020 р. № 34. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/34-2020-%D0%BF#Text>

Навчально-методичне видання

Проць Василь Ігорович

*Бюджетна система
Практикум*